EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)
21. september 2006 *

Sisukord

Vaidluse aluseks olevad asjaolud ..... I - 8774

Esimese Astme Kohtule esitatud hagi ja vaidlustatud kohtuotsus ..... I - 8775

Poolte nõuded Euroopa Kohtus ..... I - 8776

Apellatsioonkaebuse väited ..... I - 8777

Apellatsioonkaebus ..... I - 8777

Esimene väide: mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumine ..... I - 8777

Poolte argumendid ..... I - 8782

Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8789

Teine väide: hoiatuskirjast hilisema õigustava tõendi väidetav tähelepanuta jätmine . I - 8789

Poolte argumendid ..... I - 8790

Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8790

— Esialgsed märkused ..... I - 8791

— Teise väite uurimine ..... I - 8793

Kolmas väide: komisjoni poolt ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi kestuse kohta esitatud tõendi hindamine Esimese Astme Kohtus ..... I - 8793

Poolte argumendid ..... I - 8795

Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8799

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

Neljas väide: hindade osas kooskõlastatud tegevuse kohta esitatud FEG argumentide hindamine Esimese Astme Kohtus ..... I - 8799

Neljanda väite esimene osa: hindade osas kooskõlastatud tegevuse kvalifitseerimine üheks jätkuvaks rikkumiseks ..... I - 8799

— Poolte argumendid ..... I - 8800

— Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8802

Neljanda väite teine osa: elektritoodete müügil koolidele tehtavad tavalised allahindlused ..... I - 8802

— Poolte argumendid ..... I - 8803

— Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8805

Neljanda väite kolmas osa: „juhtmete ja kaablite" komitee tegevus ning teised väidetavad teabevahetamise juhtumid ..... I - 8805

— Poolte argumendid ..... I - 8806

— Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8809

Neljanda väite neljas osa: siduvad otsused hindade kindlaksmääramise ja reklaamide kohta ..... I - 8809

— Poolte argumendid ..... I - 8811

— Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8814

Neljanda väite viies osa: FEG poolt oma liikmetele saadetud hinnasoovitused . I - 8814

— Poolte argumendid ..... I - 8817

— Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8819

Viies väide: ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamise vastutuse kohaldamine FEG-le ..... I - 8819

Poolte argumendid ..... I - 8821

Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8824

Kuues väide: komisjoni poolt FEG-le süüks arvatud rikkumiste kestuse kindlakstegemine ..... I - 8824

Poolte argumendid ..... I - 8825

Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8825

Seitsmes väide: trahvisumma vähendamise taotlus ..... I - 8825

Poolte argumendid ..... I - 8827

Euroopa Kohtu hinnang ..... I - 8829

Kohtukulud ..... I - 8771

Kohtuasjas C-105/04 P,

mille ese on Euroopa Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 26. veebruaril 2004 esitatud apellatsioonkaebus,

Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied, asukoht Haag (Madalmaad), esindajad: advokaadid E. Pijnacker Hordijk ja M. De Grave,

apellatsioonkaebuse esitaja,

teised menetlusosalised:

Technische Unie BV, asukoht Amstelveen (Madalmaad), esindajad: advokaadid P. Bos ja C. Hubert,

hageja esimeses astmes,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: W. Wils, keda abistas advokaat H. Gilliams, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja esimeses astmes,

CEF City Electrical Factors BV, asukoht Rotterdam (Madalmaad),

CEF Holdings Ltd, asukoht Kenilworth (Ühendkuningriik),

esindajad: advokaadid J. Stuyck, C. Vinken-Geijselaers ja M. Poelman, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

menetlusse astujad esimeses astmes,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud K. Schiemann (ettekandja), N. Colneric, E. Juhász ja E. Levits,

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 22. septembri 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 8. detsembri 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Oma apellatsioonkaebuses taotleb Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied (Madalmaade elektritoodete hulgimüüjate ühendus; edaspidi „FEG") Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 16. detsembri 2003. aasta otsuse liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon (EKL 2003, lk II-5761; edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus") tühistamist või vähemalt selle kohtuotsuse tühistamist kohtuasja T-5/00 puudutavas osas, millega Esimese Astme Kohus jättis rahuldamata tema hagi komisjoni 26. oktoobri

1999. aasta otsuse 2000/117/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 81 kohaldamise menetluse kohta (juhtum nr IV/33.884 — Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie (FEG ja TU)) (EÜT 2000, L 39, lk 1; edaspidi „vaidlusalune otsus") tühistamiseks.

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

2 Äriühing CEF Holdings Ltd, Ühendkuningriigis asutatud elektritoodete hulgimüüja, ja selle tütarettevõtja CEF City Electrical Factors BV, kes on asutatud asjaomase äriühingu Madalmaade turule sisenemiseks (edaspidi koos „CEF"), esitasid 18. märtsil 1991 Euroopa Ühenduste Komisjonile kaebuse tarnetega seotud probleemide kohta, mis neil tekkisid Madalmaades.

3 See kaebus oli suunatud kolme Madalmaade elektritoodete turul tegutseva ettevõtjate ühenduse vastu. Peale FEG puudutas see ka Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied'i (Madalmaade elektritoodete tootjate ainuesindajate ühendus, edaspidi „NAVEG") ja Unie van de Elektrotechnische Ondernemers'it (Elektritooteid tootvate ettevõtjate liit, edaspidi „UNETO).

4 Selles kaebuses heitis CEF neile kolmele ühendusele ja nende liikmetele ette, et nad on sõlminud ainuõigusi andvaid vastastikkusi kollektiivseid kokkuleppeid kõigil elektritoodete turustamisega tegelevail tasanditel Madalmaades, mis muudab peaaegu võimatuks siseneda Madalmaade turule elektritoodete hulgimüügiettevõt-

jal, kes ei ole FEG liige. Tootjad ja nende esindajad või importijad tarnivad elektritooteid ainult FEG liikmetele ja paigaldajad ostavad neid ainult neilt.

5 Seejärel laiendas CEF aastatel 1991 ja 1992 oma kaebust FEG ja selle liikmete vahelistele hinna- ja hinnaalanduskokkulepetele, mille eesmärgiks oli takistada CEF-il teatud projektides osaleda, ning vertikaalsetele hinnakokkulepetele teatud elektritoodete tootjate ja FEG liikmetest hulgimüüjate vahel.

6 Pärast 16. septembril 1991 saadetud hoiatuskirja FEG-le ja selle liikmetele (edaspidi „hoiatuskiri") ja mitmeid informatsiooninõudeid temale ning pärast komisjoni teenistuste läbiviidud kontrolli, mis puudutas väidetavat FEG liikmete kooskõlastatud tegevust, teavitas komisjon 3. juulil 1996 FEG-d ja selle seitset liiget, kelle hulgas oli ka Technische Unie BV (edaspidi „TU"), oma vastuväidetest. 19. novembril 1997 toimus ärakuulamine kõigi vastuväiteteatise adressaatide ja CEF-i juuresolekul.

7 Komisjon võttis 26. oktoobril 1999 vastu vaidlusaluse otsuse, mille kohaselt:

— FEG on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, luues NAVEG-ga sõlmitud kokkuleppe alusel ning kooskõlastatud tegevuse abil tarnijatega, kes ei kuulu viimati nimetatud ühendusse, ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi, mille eesmärgiks oli takistada tarneid neile ettevõtjatele, kes ei kuulu FEG-sse (vaidlusaluse otsuse artikkel 1);

— FEG on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, piirates otseselt ja kaudselt oma liikmete vabadust määrata oma müügihindu vabalt ja sõltumatult, tehes siduvaid hindade kindlaksmääramise otsuseid ja siduvaid otsuseid reklaamide kohta, jagades oma liikmetele soovitusi bruto- ja netohindade osas ning pakkudes foorumit hindade ja allahindluste üle läbirääkimiste pidamiseks (vaidlusaluse otsuse artikkel 2);

— TU on rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, osaledes aktiivselt vaidlusaluse otsuse artiklites 1 ja 2 nimetatud rikkumistes (selle otsuse artikkel 3).

8 Eelmises punktis nimetatud rikkumiste eest määrati FEG-le ja TU-le vastavalt 4,4 miljoni euro ja 2,15 miljoni euro suurune trahv (vaidlusaluse otsuse artikkel 5).

9 Arvestades menetluse märkimisväärset kestust (102 kuud), otsustas komisjon siiski omal algatusel vähendada trahve 100 000 euro võrra. Vaidlusaluses otsuses on selle kohta märgitud:

„(152) [...] komisjon möönab, et käesolevas asjas 1991. aastal alanud menetluse kestus on olnud märkimisväärne. Sellel olukorral on erinevad põhjused, mille eest võib vastutavaks pidada nii komisjoni kui ka teisi osalisi. Selles osas, milles komisjoni võib selles olukorras süüdistada, tunnistab ta oma vastutust.

(153) Sel põhjusel vähendab komisjon FEG-le määratud trahvisummat [4,5 miljonilt eurolt] 4,4 miljoni euroni ja TU-le määratud trahvisummat [2,25 miljonilt eurolt] 2,15 miljoni euroni."

Esimese Astme Kohtule esitatud hagi ja vaidlustatud kohtuotsus

10 Esimese Astme Kohtule 14. jaanuaril 2000 esitatud hagiavalduses (T-5/00) taotles FEG esiteks vaidlusaluse otsuse tühistamist või teise võimalusena selle artikli 5 lõke 1 tühistamist või kolmanda võimalusena talle määratud trahvi vähendamist 1 000 euroni.

11 Samal päeval esitas TU Esimese Astme Kohtule sama esemega hagiavalduse (T-6/00) nagu FEG.

12 Esimese Astme Kohtu esimese koja esimees andis 16. oktoobri 2002. aasta määrusega CEF-le loa astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks.

13 FEG ja TU hagid, mis liideti ühiseks suuliseks menetluseks ja ühise kohtuotsuse tegemiseks, jäeti vaidlustatud kohtuotsusega rahuldamata. Nende kohtukulud jäeti nende endi kanda ning neilt mõisteti välja komisjoni ja esimeses astmes menetlusse astujate kohtukulud vastavalt mõlemas kohtuasjas, mis hagejad olid esitanud.

Poolte nõuded Euroopa Kohtus

14 Oma apellatsioonkaebuses palub FEG Euroopa Kohtul:

— tühistada vaidlustatud kohtuotsus või vähemalt tühistada see kohtuasja T-5/00 puudutavas osas ning teha uus otsus vaidlusaluse otsuse täieliku või osalise tühistamise kohta või vähemalt vähendada oluliselt temale määratud trahvisummat;

— teise võimalusena tühistada vaidlustatud kohtuotsus või vähemalt tühistada see kohtuasja T-5/00 puudutavas osas ning saata see tagasi Esimese Astme Kohtusse;

— mõista mõlema astme menetluse kohtukulud välja komisjonilt.

15 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

— jätta apellatsioonkaebus tervikuna vastuvõetamatuse tõttu läbivaatamata või teise võimalusena põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja FEG-lt.

Apellatsioonkaebuse väited

16 Oma apellatsioonkaebuse toetuseks esitab FEG seitse väidet, mis põhinevad sellel, et on rikutud:

— mõistliku menetlustähtaja põhimõtet osas, milles Esimese Astme Kohus leidis, et haldusmenetluse ülemäärane kestus ei pea kaasa tooma vaidlusaluse otsuse tühistamist;

— süütuse presumptsiooni põhimõtet ja põhjendamiskohustust osas, milles Esimese Astme Kohus ei võtnud õigustava tõendina vastu teatud dokumente, mis on koostatud pärast hoiatuskirja saatmist;

— EÜ artikli 81 lõiget 1 ning põhjendamiskohustust osas, milles Esimese Astme Kohus luges vastuvõetavaks komisjoni esitatud tõendid väidetava ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi kestuse kohta;

— EÜ artikli 81 lõiget 1 ning põhjendamiskohustust osas, milles Esimese Astme Kohus ei kontrollinud FEG argumente hinnakokkulepete kohta või esitas need argumendid oma otsuses valesti;

— põhjendamiskohustust osas, mis puudutab seda, et FEG-le arvati süüks ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi väidetav laiendamine NAVEG-sse mittekuuluvatele tarnijatele;

— nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus EÜ asutamislepingu artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204, ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 15 lõiget 2 või proportsionaalsuse põhimõtet trahvide määramisel ning põhjendamiskohustust osas, milles Esimese Astme Kohus lükkas tagasi FEG ja TU esitatud argumendid rikkumiste kestuse kohta;

— määruse nr 17 artikli 15 lõiget 2 või proportsionaalsuse põhimõtet trahvide määramisel ning põhjendamiskohustust osas, milles Esimese Astme Kohus leidis, et FEG ja TU ei ole viidanud ühelegi asjaolule, mis võiks põhjendada trahvi vähendamist, ja seda haldusmenetluse ülemäärasest kestusest hoolimata.

Apellatsioonkaebus

Esimene väide: mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumine

Poolte argumendid

17 FEG väidab, et komisjon on oma otsuste vastuvõtmisel ühenduse üldpõhimõttest tulenevalt kohustatud kinni pidama mõistlikust menetlustähtajast. Esimese Astme Kohus ei järginud seda põhimõtet, järeldades vaidlustatud kohtuotsuse punktis 94, et kõik argumendid, mis põhinevad mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumisel, tuleb tagasi lükata ning et vaidlusalust otsust ei pea haldusmenetluse ülemäärase kestuse tõttu tühistama.

18 FEG kinnitab, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb teha vahet ühelt poolt uurimisetapil ja teiselt poolt ajavahemikul, mis ulatub komisjoni vastuväiteteatisest kuni tema otsuse vastuvõtmiseni.

19 Uurimisetapi osas väitis Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuses 79 valesti, et ainult haldusmenetluse selle etapi venimine ei saanud iseenesest kaitseõigust rikkuda, kuna ühenduse konkurentsipoliitikaga seotud menetluses ei esitata huvitatud isikutele enne vastuväiteteatise saamist ühtegi ametlikku süüdistust.

20 Peale selle vaidlustab FEG Esimese Astme Kohtu antud tõlgenduse Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale, mis puudutab Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõikes 1 silmas peetud mõistliku menetlustähtaja algust, mis Esimese Astme Kohtu väitel „hakkab kulgema hetkest, mil isikule esitatakse süüdistus" (vaidlustatud kohtuotsuse punkt 79).

21 FEG tuletab nimetatud kohtupraktikast, et vastupidi Esimese Astme Kohtu otsusele hakkas mõistlik menetlustähtaeg kulgema kas 1991. aasta juunis — kuupäeval, mil komisjon saatis talle esimese informatsiooninõude ja teavitas teda sellele informatsiooninõudele lisatud ja selle aluseks oleva CEF-i kaebuse sisust — või hiljem, 16. septembril 1991 — komisjoni hoiatuskirja kuupäeval.

22 Peale selle väidab FEG, et vaidlustatud kohtuotsuse punktist 87 tuleneb, et Esimese Astme Kohus ei ole arvestanud menetluse ülemäära pikast kestusest tulenevate raskuste laadi. Ta väidab, et nii pika menetluse tingimustes oli võimatu võtta ühendust asjaomaste isikutega, et täpsustada asjaomaste ettevõtjate nõukogu

koosolekute protokollide ja muude nendega seotud dokumentide teatud punkte, kuna nende ettevõtjate juhatus ja töötajad on vahetunud. Tegemist ei ole kirjalike tõendite kaotamisega, nagu väitis valesti Esimese Astme Kohus nimetatud punktis 87.

23 Lisaks täheldab FEG, et kuna enamik asjaolusid on ilmnenud niivõrd ammu, et ükski nendega otseselt seotud isikutest ei mäleta neid piisavalt täpselt, on tal seega väga raske, kui mitte võimatu, ennast tõhusalt kaitsta.

24 Lõpetuseks väidab FEG, et Esimese Astme Kohus jättis ekslikult tähelepanuta tema huvi lõpetada menetlus kiiresti, kuna see vaidlus ohustas otseselt tema püsimajäämist. Alates vaidlusaluse otsuse vastuvõtmisest ei saanud FEG üldse tegutseda ning tema liikmete arv vähenes 60-lt 19-le.

25 Komisjon kinnitab, et esimene väide tugineb vaidlustatud kohtuotsuse punkti 79 ekslikule tõlgendamisele, kuna seda punkti tuleb lugeda koos sellele eelnevate punktidega 77 ja 78.

26 Komisjoni väitel sedastas Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 77, et haldusmenetluse esimene etapp kestis liiga kaua. Seega võttis Esimese Astme Kohus menetlustähtaja mõistlikkuse hindamisel arvesse asjaomase menetluse esimest etappi, mis algas haldusmenetluse esimeste toimingutega ja lõppes vaidlusaluse otsuse vastuvõtmisega.

27 Komisjon väidab, et Esimese Astme Kohus, võttes seisukoha, et nii esimene kui ka teine etapp kestsid liiga kaua, ja hinnates seejärel, kas selline mõistliku menetlustähtaja ületamine kahjustas FEG kaitseõigust, järgis Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt uurimise erinevate etappide ebamõistlik kestus ei tähenda automaatselt mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumist. Asjaomased ettevõtjad peavad samuti tõendama, et selline ebamõistlik kestus on kahjustanud nende kaitseõigust (15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punktid 173–178).

28 Käesolevas asjas ei ole FEG komisjoni arvates esitanud veenvaid tõendeid näitamaks, et haldusmenetluse ülemäärane kestus on kahjustanud tema kaitseõigust. Komisjon märgib samuti, et vaidlusaluse kohtuotsuse punktidest 87–92 järeldub, et Esimese Astme Kohus, hinnates küsimust, kas nimetatud menetluse ebamõistlik kestus, mille ta tuvastas, on käesolevas asjas rikkunud FEG kaitseõigust, lähtus oma analüüsis nii esimesest kui ka teisest selle menetluse etapist. Esimese Astme Kohus lükkas ükshaaval tagasi FEG viidatud asjaolud, millega FEG soovis tõendada kaitseõiguse rikkumist ning see tagasilükkamine põhines kas õigetel õiguslikel järeldustel või faktituvastustel, mida ei saa apellatsioonkaebuse raames uuesti kontrollida.

29 FEG etteheite osas, et Esimese Astme Kohus ei ole arvesse võtnud raskusi, mis tal tekkisid haldusmenetluse ülemäärase kestuse tõttu õigustavate tõendite kogumisel, viitab komisjon vaidlustatud kohtuotsuse punktile 87, milles on meenutatud, et üldise hoolsuskohustuse kohaselt peavad ettevõtjad korralikult säilitama oma raamatuspidamisdokumente ja nende tegevusega seotud dokumentide arhiivi — s.o kohustus, mis kehtib *a fortiori* hetkest, mil ettevõtja saab informatsiooninõude või hoiatuskirja.

30 Menetluse kiirele läbiviimisele suunatud FEG huvi osas viitab komisjon vaidlustatud kohtuotsuse punktile 80, milles Esimese Astme Kohus kinnitas sõnaselgelt, et kui ettevõtja on saanud vastuväiteteatise, on tal eriline huvi, et komisjon viiks menetluse selle staadiumi läbi erilise hoolikusega, ilma et seejuures kahjustataks siiski kaitseõigust. Komisjon kinnitab, et Esimese Astme Kohus kontrollis seejärel seda asjaolu arvestades, kas mõistliku menetlustähtaja ületamine on rikkunud FEG kaitseõigust.

31 Komisjon järeldab, et esimene väide on ilmselgelt vastuvõetamatu osas, milles on seatud kahtluse alla Esimese Astme Kohtu poolt faktilistele asjaoludele antud hinnang selle kohta, kas mõistliku menetlustähtaja ületamine takistas FEG-l oma kaitset ette valmistada, ning see on ilmselgelt põhjendamata, kuna põhineb vaidlustatud kohtuotsuse ekslikul tõlgendamisel.

32 CEF toob oma vastuses apellatsioonkaebusele samuti esile, et FEG esimene väide tugineb vaidlustatud kohtuotsuse ekslikule tõlgendamisele. Mõistliku menetlustähtaja hindamisel oli Esimese Astme Kohtul täielik õigus lähtuda informatsiooninõude esitamisest, s.o 25. juulist 1991 alanud tähtajast.

33 Mõistliku menetlustähtaja ja kaitseõiguse rikkumise osas viitab CEF 17. detsembri 1998. aasta otsuse kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs.* komisjon (EKL 1998, lk I-8417) punktile 49 oma väite toetuseks, et Esimese Astme Kohus ei ole kohaldanud ekslikku õiguslikku mõistet, kui ta leidis, et kuigi haldusmenetluse esimene etapp kestis liiga kaua, ei ole rikutud mõistliku menetlustähtaja põhimõtet, kui kaitseõiguse rikkumine ei ole tõendatud.

34 Igal juhul leiab CEF, et käesoleval juhul on tegemist faktide tuvastamisega Esimese Astme Kohtus, mida Euroopa Kohus ei saa uuesti hinnata. Esimene väide tuleb seega vastuvõetamatuse või igal juhul põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

35 Mõistlikust menetlustähtajast kinnipidamine konkurentsipoliitikat puudutavas haldusmenetluses on ühenduse õiguse üldpõhimõte, mille täitmise tagab ühenduse kohus (18. märtsi 1997. aasta otsus kohtuasjas C-282/95 P: Guérin automobiles *vs.* komisjon, EKL 1997, lk I-1503, punktid 36 ja 37, ning eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punktid 167–171).

36 Tuleb kontrollida, kas Esimese Astme Kohus on rikkunud õigusnormi, lükates tagasi argumendid selle põhimõtte võimaliku rikkumise kohta komisjoni poolt.

37 Vastupidi FEG väidetele eristas Esimese Astme Kohus mõistliku menetlustähtaja põhimõtte kohaldamisel kahte haldusmenetluse etappi, nimelt vastuväiteteatisele eelnenud uurimisetappi ja ülejäänud haldusmenetlusele vastavat etappi (vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 78).

38 Selline lähenemine on igal juhul kooskõlas Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikaga. Lisaks on Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon punktides 181–183 nimelt otsustanud, et haldusmenetluses võib läbi viia kahe üksteisele järgneva etapi, mis kumbki järgib

omaenda sisemist loogikat, hindamise. Esimene etapp, mis kestab vastuväiteteatise tegemiseni, algab hetkel, kui komisjon võtab vastavalt rikkumise kohta tehtud kaebusele temale ühenduse seadusandja poolt delegeeritud pädevust kasutades meetmeid ja peab võimaldama võtta seisukoha haldusmenetluse käigu kohta. Teine etapp järgneb omakorda vastuväiteteatisele ja kestab lõpliku otsuse tegemiseni. See peab võimaldama komisjonil võtta lõpliku seisukoha vaidlustatud rikkumise kohta.

39 Olles eristanud haldusmenetluses kaks etappi, jätkas Esimese Astme Kohus uurimist, kas nende kestus oli ülemäärane või mitte.

40 Esimese etapi osas sedastas Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 76, et 16. septembri 1991. aasta hoiatuskirja saatmist FEG-le eraldas 8. septembril 1994 läbi viidud kontrollimisest märkimisväärne ajavahemik. Esimese Astme Kohus möönis, et see ajavahemik oli ülemäära pikk ning tulenes komisjoni tegevusetusest.

41 Haldusmenetluse teise etapi osas tõi Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 85 välja, et poolte ärakuulamise ja vaidlusaluse otsuse tegemise vahel oli möödunud umbes 23 kuud ja et selline ajavahemik on märkimisväärne ning see ei ole süüks arvatav ei TU-le ega FEG-le. Esimese Astme Kohus leidis, et komisjon on ületanud nimetatud otsuse tegemiseks tavaliselt vajalikku tähtaega.

42 Kuna järeldus menetluse ülemäärase kestuse kohta, mis ei ole süüks arvatav ei FEG-le ega TU-le, ei ole iseenesest piisav mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumise tuvastamiseks, hindas Esimese Astme Kohus selle pikkuse mõju FEG

kaitseõigusele. Sellise lähenemise eeldus tuleneb vaidlustatud kohtuotsuse punktist 74, milles Esimese Astme Kohus otsustas, et mõistliku menetlustähtaja ületamine võib olla rikkumist tuvastava otsuse tühistamise põhjuseks vaid siis, kui on kindlaks tehtud, et selle põhimõtte rikkumine kahjustas asjaomaste ettevõtjate kaitseõigust. Esimese Astme Kohtu väitel ei mõjuta väljaspool sellist erilist olukorda kohustuse teha otsus mõistliku tähtaja jooksul järgimata jätmine määruse nr 17 alusel läbiviidava haldusmenetluse õiguspärasust.

43 Viide sellele tingimusele mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumise tuvastamisel on täiesti õiguspärane. Eespool viidatud kohtuotsuse Baustahlgewebe *vs.* komisjon punktis 49 otsustas Euroopa Kohus, hinnates Esimese Astme Kohtus toimunud menetluse pikkust, et tõend mõjust, mis menetluse pikkusel oli vaidluse lahendamisele, võib viia vaidlustatud kohtuotsuse tühistamiseni. Samasuguse lähenemise võib leida Esimese Astme Kohtu põhjendustest, kus ta sedastas, et komisjonis toimunud menetluse ülemäärase kestuse tagajärjeks peab olema vaidlusaluse otsuse tühistamine, kui FEG kaitseõigust ei ole järgitud, ja sel juhul esineb tingimata võimalik mõju menetluse tulemusele.

44 Järelikult tuleb kontrollida Esimese Astme Kohtu antud hinnangut FEG kaitseõiguse väidetavale rikkumisele selles kontekstis.

45 Vaidlustatud kohtuotsusest nähtub, et see kontroll piirdub hinnangu andmisega sellele, kas haldusmenetluse teise etapi ülemäärane kestus mõjutas FEG kaitseõiguse kasutamist. Nimelt järeldas Esimese Astme Kohus selle kohtuotsuse punktis 93, et haldusmenetluse ülemäärane venimine pärast ärakuulamist ei mõjutanud FEG ja TU kaitseõigusi.

46 Vastuväiteteatisele eelnenud uurimisetapi osas tõi Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 79 välja, et ainuüksi haldusmenetluse selle etapi pikendamine ei rikkunud iseenesest kaitseõigust, kuna FEG-le ja TU-le ei esitatud enne vastuväiteteatise saamist ühtegi ametlikku süüdistust.

47 Selline järeldus on õige osas, milles Esimese Astme Kohus tõdes, et FEG-d ja TU-d teavitati neile komisjoni poolt selle uurimise alusel ette heidetavatest rikkumistest ametlikult alles pärast vastuväiteteatise saatmist. Esimese Astme Kohtu kaalutlus sellise põhjenduse esitamisel on, et asjast puudutatud ettevõtjad saavad oma kaitseõigust täielikult kasutada ainult haldusmenetluse teises etapis ega saa seda teha vastuväiteteatise tegemisele eelnevas etapis, kuna komisjon ei ole veel esitanud vastuväidet tema poolt kindlaks tehtud väidetavate rikkumiste kohta.

48 Siiski ei arvesta Esimese Astme Kohtu poolt vaidlustatud kohtuotsuse punktis 79 esitatud järeldus võimalusega, et uurimisetapi ülemäärane kestus võis mõjutada FEG kaitseõiguse teostamist haldusmenetluse teises etapis, s.o pärast vastuväiteteatise saatmist.

49 Haldusmenetluse esimese etapi ülemäärane kestus võib mõjutada asjaomaste ettevõtjate hilisemat võimalust end kaitsta, nimelt vähendades nende kaitseõiguse tõhusust, kui seda kasutatakse menetluse teises etapis. Tegelikult, nagu tõi välja kohtujurist oma ettepaneku punktis 129, mida rohkem kulub aega uurimismeetme — käesoleval juhul hoiatuskirja saatmise — ja vastuväiteteatise vahel, seda kindlam on, et selles teatises etteheidetavate rikkumistega seotud õigustavate tõendite esitamine ei ole võimalik või on keeruline; see kehtib eelkõige süüaluse poolt tunnistajate puhul, eeskätt kuna asjaomaste ettevõtjate juhtorganite ja muu

personali koosseis võib muutuda. Mõistliku menetlustähtaja põhimõttega seotud hindamisel ei arvestanud Esimese Astme Kohus nimetatud põhimõtet rakendades seda asjaolu piisavalt.

50 Kaitseõigusega arvestamine, mille põhimõttelist tähtsust Euroopa Kohus on oma kohtupraktikas korduvalt rõhutanud (vt eelkõige 9. novembri 1983. aasta otsus kohtuasjas 322/81: Michelin *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 3461, punkt 7), omandab sellises menetluses nagu käesolev olulise tähenduse ning tuleb vältida seda, et neid õigusi kahjustataks uurimisetapis menetluse ülemäärase kestuse tõttu heastamatult ja et selline kestus võiks takistada tõendite esitamist, millega tahetakse ümber lükata sellise käitumise esinemist, mille tagajärjel tekib asjaomaste ettevõtjate vastutus. Sel põhjusel ei tohi kaitseõiguse kasutamise võimalike rikkumiste kontrollimine piirduda selle etapi uurimisega, milles asjaosalised saavad kasutada oma õigusi täielikult, st haldusmenetluse teise etapiga. Kaitseõiguse võimaliku kahjustamise allika hindamine peab hõlmama kogu menetlust ja selle kogu kestust.

51 Seega on Esimese Astme Kohus rikkunud õigusnormi, kuna ta piirdus vaidlustatud kohtuotsuses haldusmenetluse ülemäärase kestuse tõttu kaitseõiguse väidetava rikkumise kontrollimisel ainult haldusmenetluse teise etapiga. Ta ei kontrollinud, kas kogu haldusmenetluse — sealhulgas vastuväiteteatisele eelnenud etapi — ülemäärane kestus, mille eest võib vastutavaks pidada komisjoni, võis mõjutada TU ja FEG hilisemaid kaitsevõimalusi, ega eelkõige, kas viimane on seda asjaolu piisavalt tõendanud.

52 Sellest tuleneb, et FEG esimene väide tuleb lugeda vastuvõetavaks selles osas, milles see põhineb õiguse valesti kohaldamisel mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rakendamisel. Järelikult tuleb vaidlustatud kohtuotsus osaliselt tühistada osas, milles leiti, et haldusmenetluse esimese etapi venimine ei võinud iseenesest FEG kaitseõigust kahjustada.

53 Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt tühistab Euroopa Kohus Esimese Astme Kohtu otsuse, kui apellatsioonkaebus on põhjendatud. Kui menetlusstaadium lubab, võib ta siis teha ise asja suhtes lõpliku kohtuotsuse või suunata asja tagasi Esimese Astme Kohtusse otsustamiseks.

54 Käesolevas asjas saab Euroopa Kohus teha ise sisulise otsuse, kuna kaitseõiguse väidetava rikkumise küsimust, mida kontrolliti haldusmenetluse ülemäärase kestuse seisukohast, on Esimese Astme Kohtu istungil arutatud ja FEG-l oli seega võimalus esitada selle kohta oma argumendid.

55 FEG väidab oma Esimese Astme Kohtule esitatud hagis, et mõistliku menetlustähtaja rikkumine tõi endaga kaasa kaitseõiguse rikkumise. Tal tekkis seoses aja möödumisega järjest enam raskusi komisjoni etteheidete kohta teabe hankimisega. Väga suur osa isikutest, kes moodustasid komisjoni uurimise esemeks oleval ajavahemikul selle ühenduse juhtkonna, ei kuulunud enam aastaid selle juhtorganite koosseisu, ning osa endistest juhtidest olid sellest ajast jäänud pensionile või töötasid välismaal ning nendega ei saanud enam võtta ühendust selleks, et paluda neil asjaolusid täpsustada.

56 Selle kohta tuleb välja tuua, et FEG argumentatsioon kaitseõiguse väidetava rikkumise toetuseks on abstraktne ja ebatäpne. FEG pidi selle rikkumise tõendamiseks, s.h uurimisetapi ülemäärase kestusega seoses, tõendama, et vastuväiteteatise kuupäeval, s.o 3. juulil 1996, olid tema võimalused komisjoni väidete kummutamiseks piiratud tulenevalt asjaolust, et haldusmenetluse esimene etapp võttis ebamõistlikult palju aega.

57 Käesolevas asjas ei täpsustanud FEG oma Esimese Astme Kohtule esitatud hagis neid isikuid, kes olid töötanud selles ühenduses ning kelle lahkumise tõttu ta ei saanud täpsustada asjaolusid, millel komisjoni etteheited põhinevad.

58 Peale selle ei ole FEG märkinud ei nimetatud isikute lahkumise kuupäeva ega tema kaitseks vajaliku informatsiooni või täpsustuste laadi ja ulatust ega ka asjaolusid, mille tõttu nende isikute, kes ei saanud anda tunnistusi, puudumine piiras kaitseõiguse tõhusat kasutamist.

59 Need üldised argumendid ei tõenda kaitseõiguse tegelikku rikkumist, mida tuleb kontrollida iga juhtumi üksikasju eraldi silmas pidades.

60 Eespool esitatust nähtub, et kaitseõiguse rikkumist puudutavad FEG argumendid ei tugine veenvatele tõenditele, millega oleks tõendatud, et selline rikkumine võis tuleneda haldusmenetluse selle etapi ülemäärasest kestusest, mis eelnes vastuväiteteatisele, ning et selle esitamise kuupäeval olid tema tõhusa kaitse võimalused seetõttu juba piiratud.

61 Seega on FEG poolt oma hagi toetuseks Esimese Astme Kohtule esitatud väide, mis põhineb mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumisel, põhjendamata ning tuleb seetõttu tagasi lükata.

62 Järelikult tuleb FEG Esimese Astme Kohtule esitatud hagi jätta nimetatud väitel põhinevas osas rahuldamata.

Teine väide: hoiatuskirjast hilisema õigustava tõendi väidetav tähelepanuta jätmine

Poolte argumendid

63 FEG kritiseerib Esimese Astme Kohtu hinnangut mõjutavat väidatavat sisemist vastuolu selles osas, et vastuväiteteatisele eelnenud ajavahemikku ei ole haldusmenetluse mõistliku kestuse hindamisel arvesse võetud, kuna Esimese Astme Kohtu väitel haarati FEG süüdlasena asjasse alles alates selle teatise saatmisest, kuigi sama ajavahemikku puudutavad õigustavaid tõendid jäeti automaatselt kõrvale, mis näib tõendavat, et FEG käitumise kohta esitati talle süüdistus juba haldusmenetluse esimeses etapis.

64 Vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 196 ja 208 tuleneb nimelt, et Esimese Astme Kohus jättis täielikult tähelepanuta ühe esimesest informatsiooninõudest hilisema õigustava tõendi, nimelt NAVEG liikmeks oleva ettevõtja Spaanderman Licht 22. mail ja 14. augustil 1991 saadetud kirjad, mis seavad kahtluse alla komisjoni järeldused ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi olemasolu kohta ning mis oleks võinud komisjoni poolt FEG-le esitatud etteheited kummutada.

65 FEG leiab, et asjaolu, et Esimese Astme Kohus jättis tähelepanuta selle menetluse algatamisest hilisema õigustava tõendi igasuguse muu põhjenduseta kui nimetatud tõendi esitamise kuupäev, kujutab endast olulist põhjendamisviga vaidlustatud kohtuotsuses ning rikub süütuse presumptsiooni.

66 Komisjon kinnitab esimese võimalusena, et see väide on vastuvõetamatu, kuna FEG üritab tõstatada Euroopa Kohtus apellatsioonkaebuse raames uuesti küsimust faktilise hinnangu kohta, mille Esimese Astme Kohus andis kohtusja toimikus olevate tõendite tõenduslikule väärtusele.

67 Teise võimalusena väidab komisjon, et FEG teine väide ei ole põhjendatud. Esimese Astme Kohus esitas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 208 ja 196 piisavad põhjendused, miks nimetatud kirjad ei ole veenvad tõendid.

Euroopa Kohtu hinnang

— Esialgsed märkused

68 Tuleb meenutada Euroopa Kohtu poolt apellatsioonkaebuse raames teostatava kohtuliku kontrolli piire.

69 EÜ artiklist 225 ja Euroopa Kohtu põhikirja artikli 58 esimesest lõigust tuleneb, et ainult Esimese Astme Kohus on pädev ühelt poolt fakte tuvastama, välja arvatud juhul, kui tema poolt tuvastatu sisuline ebaõigsus tuleneb temale esitatud toimiku materjalidest, ja teiselt poolt fakte hindama. Kui Esimese Astme Kohus on fakte tuvastanud või hinnanud, on Euroopa Kohus vastavalt EÜ artiklile 225 pädev kontrollima nende faktide õiguslikku kvalifitseerimist ja Esimese Astme Kohtu poolt neist tuletatud õiguslikke tagajärgi (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe *vs.* komisjon, punkt 23 ning 6. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-551/03 P: General Motors *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-3173, punkt 51).

70 Seega puudub Euroopa Kohtul pädevus tuvastada fakte ja põhimõtteliselt uurida tõendeid, mida Esimese Astme Kohus on nende faktide tõendamiseks vastu võtnud. Juhul, kui need tõendid on hangitud õiguspäraselt, kui on järgitud õiguse üldpõhimõtteid ja tõendamiskohustust ning tõendite hankimist puudutavaid menetlusnorme, on üksnes Esimese Astme Kohus pädev hindama talle esitatud

tõendite väärtust. Järelikult ei kujuta see hindamine endast — välja arvatud juhul, kui tõendeid on moonutatud — Euroopa Kohtu kontrollile alluvat õiguslikku küsimust (eespool viidatud kohtuotsused Baustahlgewebe *vs.* komisjon, punkt 24, ning General Motors *vs.* komisjon, punkt 52).

71 Lisaks tuleb meenutada, et küsimuse näol, kas Esimese Astme Kohtu otsuse põhjendused on vasturääkivad või ebapiisavad, on tegemist õigusküsimusega, mida võib apellatsioonkaebuse raames esitada (7. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-401/96 P: Somaco *vs.* komisjon, EKL 1998, lk I-2587, punkt 53, ning 13. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-446/00 P: Cubero Vermurie *vs.* komisjon, EKL 2001, lk I-10315, punkt 20).

72 Põhjendamiskohustuse osas nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et see ei nõua, et Esimese Astme Kohus esitaks ammendava ning üksikasjaliku ülevaate menetluse poolte kõikidest arutluskäikudest. Põhjendus võib seega olla tuletatav tingimusel, et huvitatud isikud teavad põhjusi, miks kõnealused meetmed on võetud, ning et pädeval kohtul on piisavalt tõendeid oma kohtuliku kontrolli teostamiseks (vt selle kohta 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 372).

— Teise väite uurimine

73 Teine väide on vastuvõetav osas, milles FEG soovib sellega tõendada, et vaidlustatud kohtuotsuse põhjendused teatud tõendite tõendusliku väärtuse puudumise kohta on ebapiisavad, kui mitte vasturääkivad.

74 FEG ja TU vaidlustasid oma Esimese Astme Kohtule esitatud hagidega komisjoni poolt vaidlusaluses otsuses esitatud tõendid, näiteks NAVEG ja CEF-i vahel viimase liikmetele tehtavate tarnete kohta sõlmitud *gentlemen's agreement*'i rakendamise kohta (edaspidi *„gentlemen's agreement"*). Seoses sellega on viidatud eriti kahele ettevõtja Spaanderman Licht kirjale.

75 Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 196 ja 208 kontrollis Esimese Astme Kohus nende kirjade tõenduslikku väärtust.

76 Mis puudutab nimelt 14. augusti 1991. aasta kirja, siis Esimese Astme Kohus hindas nimetatud punktis 196 selle tõenduslikku väärtust, kaaludes kirja sisu selle koostamise konteksti arvestades. Esiteks tõi ta välja, et see kiri oli adresseeritud NAVEG-le vastuseks ühele küsimusele, mille viimati nimetatu oli esitanud kaks päeva varem. Seega oli NAVEG see, kellelt tulenes initsiatiiv küsida Spaanderman Licht'ilt CEF-i varustamata jätmise põhjuseid. Teiseks märkis Esimese Astme Kohus, et see kiri oli komisjoni poolt FEG-le ja TU-le 25. juulil 1991 saadetud informatsiooninõudest hilisem ning et seetõttu ei olnud see veenev tõend.

77 Spaanderman Licht'i poolt CEF-le 22. mail 1991 saadetud kirja osas sedastas Esimese Astme Kohus, et Spaanderman Licht märkis vaid, et ta ei soovi oma edasimüüjate ketti laiendada. Esimese Astme Kohus tõi siiski välja, et see kiri oli koostatud siis, kui komisjoni uurimine juba käis.

78 Seega tuleneb vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 196 ja 208, et Esimese Astme Kohus põhjendas piisavalt, miks nimetatud kirjad ei ole veenvad tõendid, ja nende õigustava tõendina vastuvõtmata jätmist.

79 Väidetavate vasturääkivuste kohta vaidlustatud kohtuotsuse põhjendustes, millele viitab FEG, tuleb sedastada, nagu tõi välja kohtujurist oma ettepaneku punktis 27, et kuna haldusmenetluse mõistliku kestuse ja Esimese Astme Kohtule esitatud tõendite tõendusliku väärtuse hindamise vahel ei esine mingit loogilist seost, ei sisalda nimetatud kohtuotsus mingeid vasturääkivusi.

80 Lisaks ei sõltu nende tõendite tõenduslik väärtus, mida saab hinnata ainult Esimese Astme Kohus ja mille menetluspooled on temale tõenditena esitanud, tingimata haldusmenetluse sellest etapist, mille käigus need on koostatud. Nagu tõi välja kohtujurist oma ettepaneku punktis 28, tuleb seda tõenduslikku väärtust kontrollida kõiki käesoleva juhtumi üksikasju arvestades. Vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 196 ja 208 nähtub, et see, et komisjon oli juba alustanud oma uurimist, ei ole ainus määrav asjaolu, mille tõttu Esimese Astme Kohus lükkas tagasi Spaanderman Licht'i 22. mai ja 14. augusti 1991. aasta kirjad, mis ei seadnud kahtluse alla komisjoni esitatud tõendeid *gentlemen's agreement*'i rakendamise kohta. Järelikult ei saa nimetatud punkte 196 ja 208 tõlgendada selliselt, et ühelgi tõendil, mis on koostatud siis, kui komisjoni uurimine juba käib, ei saa loomu poolest olla tõenduslikku väärtust.

81 Eespool esitatud põhjendusi arvestades tuleb apellatsioonkaebuse toetuseks esitatud teine väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kolmas väide: komisjoni poolt ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi kestuse kohta esitatud tõendi hindamine Esimese Astme Kohtus

Poolte argumendid

82 Oma kolmandas väites kritiseerib FEG Esimese Astme Kohtu poolt neile tõenditele antud hinnangut, millele komisjon tugines CEF-le ette heidetud EÜ artikli 81 lõike 1

peamise rikkumise, s.o ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi tuvastamisel, mis reguleeris FEG ja NAVEG vahelisi suhteid 11. märtsi 1986 ja 25. veebruari 1994 vahel. Need tõendid on sedavõrd nõrgad ja kaudsed, et neid ei saa kuidagi kvalifitseerida õiguspärasteks ja veenvateks tõenditeks jätkuva rikkumise kohta.

83 FEG viitab nimelt vaidlustatud kohtuotsuse punktile 141, milles Esimese Astme Kohus otsustas, et komisjoni tuvastatu põhines „kõigi asjasse puutuvate tõendite ja kaudsete tõendite igakülgsel hindamisel". Ta leiab, et käesolevas asjas on tegemist tõendite esitamise vale õigusliku alusega ning et esitada tuleb mitte „kaudseid tõendeid", vaid õiguspäraseid ja veenvaid tõendeid tuvastatud rikkumise ja selle kestuse kohta.

84 Peale selle heidab FEG Esimese Astme Kohtule ette, et ta ei ole arvesse võtnud fakti, et komisjon ei ole oma argumentatsioonis esitanud mingeid tõendeid sellise ainuõigusi andva süsteemi olemasolu kohta ajavahemikel 12. märts 1986 – 28. veebruar 1989 ning 18. november 1991–25. veebruar 1994.

85 FEG kritiseerib vaidlustatud kohtuotsuse punkti 411, milles Esimese Astme Kohus otsustas tema kahjuks, et „komisjon on esitanud tõendi jätkuva rikkumise olemasolu kohta ajavahemikul 1986–1994". Ainus põhjendus, mis tuleneb nimetatud kohtuotsuse punktist 406, on see, et Esimese Astme Kohus leidis TU-le ette heidetud rikkumiste kohta, et „[o]ma laadi poolest on [nad] jätkuva iseloomuga". FEG kritiseerib seda argumentatsiooni väitega, et selles ei ole järgitud põhjendamiskohustust.

86 Komisjon leiab omalt poolt, et kolmas väide on vastuvõetamatu osas, milles sellega üritatakse paluda Euroopa Kohtul kontrollida uuesti väiteid ja argumente, mida Esimese Astme Kohus on juba kontrollinud ja mille ta on tagasi lükanud.

87 Teise võimalusena kinnitab komisjon, et see väide on põhjendamata. Mis puudutab FEG etteheidet Esimese Astme Kohtule, et ta kasutas vale õiguslikku kriteeriumi, tuginedes „kaudsetele tõenditele", siis komisjon väidab, et sellise kriteeriumi õiguspärasust kinnitas Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Aalborg Portland jt *vs.* komisjon punktis 57.

88 Mis puudutab tõendite väidetavat puudumist ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi olemasolu kohta teatud ajavahemikel, siis komisjon vaidlustab sellise arusaama vaidlustatud kohtuotsusest ning märgib, et Esimese Astme Kohus teatas, et selline rikkumine tuleb kvalifitseerida „jätkuvaks rikkumiseks" (vt nimetatud kohtuotsuse punktid 90, 406 ja 411).

89 Vastupidi FEG väitele leiab komisjon, et ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi kohta tuvastatu osas ei ole Esimese Astme Kohus tuginenud ainult rikkumise „jätkuvale" laadile. Ta viitab vaidlustatud kohtuotsuse punktidele 192 ja 408, milles Esimese Astme Kohus kirjeldas konkreetseid kaudseid tõendeid, mis viisid rikkumise kestuse kindlakstegemiseni komisjoni poolt.

Euroopa Kohtu hinnang

90 Kolmandas väites vaidlustab FEG sisuliselt õiguslikud kriteeriumid, millele tuginedes Esimese Astme Kohus on hinnanud tõendeid, mille komisjon esitas tema poolt EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise kestuse tuvastamise kohta. Peale selle leiab FEG, et vaidlustatud kohtuotsus ei ole piisavalt põhjendatud osas, mis puudutab ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi „jätkuvat" laadi. Seda arvestades puudutab kolmas väide õigusküsimusi, mida saab Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse raames esitada, ning seega tuleb see lugeda vastuvõetavaks.

91 Kuna FEG ja TU vaidlustasid *gentlemen's agreement*'i olemasolu, leidis Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 141, et tuleb hinnata, kas komisjon vabastas end vaidlusaluses otsuses temal lasuvast tõendamiskohustusest, kui ta järeldas, et selle *gentlemen's agreement'i* olemasolu kohta oli tõendeid alates 11. märtsist 1986. Esimese Astme Kohus märkis, et see hinnang tugines kõikide asjasse puutuvate tõendite ja kaudsete tõendite igakülgsele hindamisele.

92 Olles uurinud nimetatud *gentlemen's agreement*'i tekkimist ja rakendamist, tõi Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 210 välja, et igakülgse hindamise tagajärjel selgus, et FEG-l ja TU-l ei ole õnnestunud seada kahtluse alla kaudsete tõendite, millele komisjon tugines vaidlusaluses otsuses, veenvust, objektiivsust ja omavahelist kooskõla.

93 Käesoleva apellatsioonkaebuse raames vaidlustab FEG „kaudsetele tõenditele" viitamise lubatavuse ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi olemasolu tõenditena.

94 See argument ei ole vastuvõetav. Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe olemasolu enamikul juhtudel tuletada teatud hulgast kokkulangevustest ja kaudsetest tõenditest, mis võivad, kui neid käsitleda koos, muu loogiliselt järjekindla selgituse puudumisel olla konkurentsieeskirjade rikkumise tõendiks (eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 57).

95 Nagu tõi välja kohtujurist oma ettepaneku punktis 38, võimaldavad sellised kaudsed tõendid ja kokkulangevused kindlaks teha mitte ainult konkurentsivastase tegevuse ja kokkulepete olemasolu, vaid ka jätkuva konkurentsivastase tegevuse kestuse ja ajavahemiku, mil kohaldati kokkulepet, mis oli sõlmitud konkurentsieeskirju rikkudes.

96 Seda kohtupraktikat arvestades ei ole Esimese Astme Kohus õigusnormi rikkunud osas, milles ta põhjendas oma hinnangut ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi olemasolu ja kestuse kohta „kõikide asjasse puutuvate tõendite ja kaudsete tõendite igakülgse hindamisega". Küsimus selle kohta, millise tõendusliku väärtuse andis Esimese Astme Kohus igale komisjoni esitatud tõendile ja kaudsele tõendile, on siiski faktilise asjaolu hindamise küsimus, mille üle Euroopa Kohus apellatsioonkaebuse raames kontrolli ei teosta.

97 Oma kolmanda väite raames heidab FEG Esimese Astme Kohtule samuti ette, et see on jätnud tähelepanuta tõendite puudumise ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi olemasolu kohta teatud kindlatel ajavahemikel.

98 Selle kohta tuleb täpsustada, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 411 otsustas Esimese Astme Kohus, et komisjon on esitanud tõendeid jätkuva rikkumise kohta ajavahemikul 1986–1994. Asjaolu, et selliseid tõendeid ei ole esitatud teatud kindlate ajavahemike kohta, ei takista rikkumise toimunuks lugemist nimetatud ajavahemikest pikema ajavahemiku jooksul, kui selline järeldus põhineb objektiivsetel ja omavahel kooskõlas olevatel kaudsetel tõenditel. Mitmeid aastaid kestva rikkumise raames ei oma kartellikokkuleppe olemasolu seisukohast tähtsust, et selle ilmingud on nähtavad erinevatel ajavahemikel, mis on üksteisest eraldatavad pikemate või lühemate ajavahemikega, kui selle rikkumise koosseisuks olevatel erinevatel tegevustel on üksainus eesmärk ning need kuuluvad ühe ja jätkuva rikkumise koosseisu.

99 FEG kritiseerib samuti Esimese Astme Kohtu poolt „jätkuva rikkumise" tuvastamist. Ta leiab, et sellise rikkumise tuvastamise ainus põhjendus, mis on väljendatud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 406, on asjaolu, et Esimese Astme Kohus leidis TU-le ette heidetud rikkumiste osas, et „[o]ma laadi poolest on [nad] jätkuva iseloomuga". FEG kritiseerib seda mõttekäiku osas, milles ei ole järgitud põhjendamiskohustust, kuna viide vaid rikkumiste „laadile" ei saa olla piisav sisuline põhjendus.

100 Selle argumendi puhul ei ole ilmselgelt arvestatud vaidlustatud kohtuotsuse punktiga 411, milles Esimese Astme Kohus leidis, et komisjon on esitanud tõendid jätkuva rikkumise olemasolu kohta ajavahemikul 1986–1994. Esimese Astme Kohus viitas selles osas oma põhjendustele, mille ta oli esitanud nimetatud kohtuotsuse eelnevates punktides, eelkõige punktis 408, milles ta oli üksikasjalikult selgitanud selle rikkumise kestuse kindlaksmääramise põhjendusi. See viimati nimetatud punkt on sõnastatud järgmiselt:

„[Vaidlusaluse] otsuse artiklis 1 silmas peetud rikkumise osas ei olnud komisjonil võimalik täpselt määratleda kuupäeva, millal ainuõigusi andev kollektiivne süsteem loodi. Siiski sai ta tõendada selle süsteemi olemasolu alates 11. märtsi 1986. aasta koosolekust, mille käigus FEG ja NAVEG nõukogud viitasid *gentlemen's agreement*'ile. Komisjon viitas samuti mitmele sellest koosolekust hilisemale kaudsele tõendile, mille alusel ta leidis, et NAVEG liikmed jätkasid *gentlemen's agreement*'i kohaldamist (vt [vaidlusalune] otsus, põhjendused 47-49). Komisjon tõi lisaks välja mitu kaudset tõendit, mis näitasid, et NAVEG liikmed järgisid *gentlemen's agreement*'i rakendamisel oma ühenduse juhtnööre ([vaidlusalune] otsus, põhjendused 50–52). Kõige hilisem kaudne tõend on aruanne äriühingu Hemmink 25. veebruari 1994. aasta sisekoosoleku kohta, mille käigus see NAVEG liige märkis, et ta keeldus FEG-sse mitte kuuluvat hulgimüüjat varustamast. [...]"

101 Eespool esitatud põhjendusi arvestades tuleb põhjendamatuse tõttu tagasi lükata FEG hagiavalduse toetuseks esitatud kolmas väide, et hinnates seda, kuidas komisjon vaidlusaluses otsuses ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi kestuse kindlaks määras, on Esimese Astme Kohus väidetavalt rikkunud õigusnormi ja väidetavalt teinud põhjendamisvea.

Neljas väide: hindade osas kooskõlastatud tegevuse kohta esitatud FEG argumentide hindamine Esimese Astme Kohtus

102 FEG kinnitab oma neljandas väites, et Esimese Astme Kohus ei kontrollinud temale süüks arvatud rikkumise mitme aspektiga seoses olulist osa tema esitatud argumentidest või tegi neist ilmselgelt ebatäpse kokkuvõtte, rikkudes nii sellel kohtul lasuvat põhjendamiskohustust. See väide koosneb viiest osast.

Neljanda väite esimene osa: hindade osas kooskõlastatud tegevuse kvalifitseerimine üheks jätkuvaks rikkumiseks

— Poolte argumendid

103 FEG peab arusaamatuks ja põhjendamiskohustusega vastuolus olevaks Esimese Astme Kohtu järeldust vaidlustatud kohtuotsuse punktides 403–412, mille kohaselt erinevad hinnakokkulepped kujutavad endast ühte jätkuvat rikkumist.

104 FEG kinnitab, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb ühtse rikkumise kui terviku olemasolu tuvastamiseks kindlaks teha, et erinevad ette heidetud teod kuuluvad nende „identse eesmärgi" tõttu „ühtsesse plaani" (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 258).

105 Käesolevas asjas on tegemist väga erisuguste otsuste ja tegevusega, mille eesmärgid on väga erinevad, ning komisjon ei saa neist tuletada ühtse plaani olemasolu, vaid peab tõendama, et need tegevused on sisuliselt seotud. Esimese Astme Kohus oleks pidanud kontrollima, kas komisjon oli sellise seose olemasolu tegelikult tõendanud.

106 FEG vaidlustab sellise „ühtse plaani" olemasolu ja leiab, et Esimese Astme Kohtu järeldustes on selliseid lünki, et need ei ole põhjendamiskohustusega kooskõlas.

107 Selle kohta kinnitab komisjon esiteks, et FEG püüab selle väite kaudu lasta Euroopa Kohtul uuesti kontrollida Esimese Astme Kohtu faktilistele asjaoludele antud hinnangut, mis puudutab tõendeid „ühtse plaani" olemasolu kohta. Neljanda väite see osa on seega vastuvõetamatu.

108 Teise võimalusena väidab komisjon, et neljanda väite esimene osa on põhjendamata. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 342 leidis Esimese Astme Kohus selgelt ja põhjendatult, et kaks tuvastatud rikkumist, s.o ainuõigusi andev kollektiivne süsteem ja hinnakokkulepped, kuulusid „ühtsesse plaani", kuna neil oli sama konkurentsivastane eesmärk. Komisjon väidab, et see, mis kehtib nende kahe rikkumise kohta, peab tingimata kehtima ka nende koostisosade kohta.

— Euroopa Kohtu hinnang

109 FEG esitatud neljanda väite esimene osa on suunatud õiguslike kriteeriumide vastu, millele Esimese Astme Kohus tugines hinnakujundusega seotud erinevate tegevuste

kvalifitseerimisel nii, et need moodustavad ühe jätkuva rikkumise, ning vaidlustatud kohtuotsuses selle kohta esitatud põhjenduste vastu. Nimetatud osa on seega vastuvõetav.

110 EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumine võib seisneda mitte üksnes üksikus teos, vaid ka mitmes teos või koguni jätkuvas tegevuses. Seda tõlgendust ei saa vaidlustada põhjendusega, et üks või enam nendest tegudest või see jätkuv tegevus võib ka iseenesest ja iseseisvalt endast selle sätte rikkumist kujutada. Kui erinevad teod kuuluvad „ühtsesse plaani" nende identse eesmärgi tõttu, mis rikub konkurentsitingimusi ühisturul, siis on komisjonil õigus omistada nende tegude eest vastutus rikkumises kui tervikus osalemise alusel (vt eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 258).

111 Vaidlustatud kohtuotsusest tuleneb, et just nimelt nende põhjenduste alusel on Esimese Astme Kohus kvalifitseerinud kooskõlastatud tegevuse hindade osas üheks jätkuvaks rikkumiseks.

112 Nimelt sedastas Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 342, et ainuõigusi andval kollektiivsel süsteemil ja hinnakujundusega seotud tegevusel on sama konkurentsivastane eesmärk, mis seisneb ühelt poolt hindade hoidmises konkurentsiülesel tasemel, vähendades nii nende hulgimüügiettevõtjate konkureerimisvõimet, kes ei ole FEG liikmed, aga üritavad elektritoodete turul Madalmaades tegutseda ja nii FEG liikmetega konkureerida, ning teiselt poolt osaliselt nende hinnapoliitika koordineerimises.

113 Nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 47, tuleneb sellest järeldusest samuti, et kummalgi rikkumisel eraldi, s.o ainuõigusi andval kollektiivsel süsteemil ja hindade valdkonnas kooskõlastatud tegevusel, oli see üks eesmärk.

114 Vaidlustatud kohtuotsuse punktidest 403–412, kui neid lugeda Esimese Astme Kohtu poolt nimetatud punktis 342 esitatut arvestades, ei tulene seega, et selles kohtuotsuses oleks rikutud õigusnormi või selles esineks põhjendamisvigu.

115 Järelikult tuleb neljanda väite esimene osa põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Neljanda väite teine osa: elektritoodete müügil koolidele tehtavad tavalised allahindlused

— Poolte argumendid

116 Neljanda väite selles osas heidab FEG Esimese Astme Kohtule ette, et ta järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 412, et elektritoodete müügil koolidele tehtavad tavalised allahindlused kujutavad endast tõendit „hinnakokkulepete sõlmimise kohta pärast 1991. aastat".

117 FEG väidab, et tegemist on siiski üksikjuhtumiga, milles nimetatud ühenduse liikmetele tehti UNETO palvel konkreetne soovitus, mis puudutas ainult väga tühise kogusega tarneid hulgimüüjatele, ja millel oli eriline ühiskondlik põhjus ja õigustus. FEG väitel oli tegemist eriliste väga suurte allahindlustega koolitarvetele, mille ostsid üldharidusasutused, kelle õpilased moodustavad paigaldusettevõtjate sihtgrupi. Seega olid need allahindlused reageering ühiskondlikku eesmärki teenivale eriabipalvele.

118 FEG heidab Esimese Astme Kohtule ette, et ta jättis need argumendid tähelepanuta, otsustades vaidlustatud kohtuotsuse punktis 324, et selle kokkuleppe väidetavat ühiskondlikku eesmärki ei pidanud EÜ artikli 81 lõike 1 raames arvesse võtma. Nii rikkus Esimese Astme Kohus seda sätet, kuna ta ei kontrollinud, kas eriliste allahindluste kord vastas kõikidele selle sätte kohaldamise tingimustele, eelkõige ühendusesisese kaubanduse mõjutamist puudutavale tingimusele.

119 Lisaks leiab FEG, et selle kohta esitatud Esimese Astme Kohtu põhjendused on ebapiisavad.

120 Komisjon kinnitab omalt poolt esiteks, et neljanda väite selles osas püüab FEG seada kahtluse alla faktilistele asjaoludele antud hinnangut, mille Esimese Astme Kohus andis koolidele tehtud allahindluste kokkulepete konkurentsivastasele esemele, ning et selle väite nimetatud osa on järelikult vastuvõetamatu.

121 Teise võimalusena väidab komisjon, et neljanda väite see osa on põhjendamata. Esimese Astme Kohus kontrollis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 324 õigesti FEG eespool viidatud argumente, mis on esitatud nimetatud kohtuotsuse punktis 311. Peale selle ei oma tähtsust asjaolu, et allahindlusi puudutavate kokkulepete näol oli tegemist „üksikjuhtumiga", nagu väidab FEG. Tegelikult ei saa selgelt konkurentsivastase eesmärgiga käitumine, mis puudutab suuremat osa elektritoodete hulgimüügist Madalmaades, jääda välja EÜ artikli 81 lõikes 1 väljendatud keelu alt põhjendusel, et tegemist on „üksikjuhtumiga".

— Euroopa Kohtu hinnang

122 Neljanda väite see osa on vastuvõetav osas, milles see puudutab ühelt poolt õiguslikke kriteeriume, mis on aluseks elektritoodete müügil koolidele tehtavate

tavaliste allahindluste kvalifitseerimisel tõendiks kooskõlastatud tegevuse kohta hindade valdkonnas pärast 1991. aastat, ning teiselt poolt vaidlustatud kohtuotsuse väidetavalt ebapiisavaid põhjendusi selles küsimuses.

123 Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 317 sedastas Esimese Astme Kohus, et TU ja FEG ei olnud vaidlustanud läbirääkimiste toimumist FEG liikmete vahel allahindluste, hindade, marginaalide ja käibe osas, kuid kinnitasid sisuliselt, et need läbirääkimised ei olnud vastuolus EÜ artikli 81 lõikega 1, kuna neil puudus turgu mõjutav mõõde, kuna neid ei oldud rakendatud või neil puudus märkimisväärne mõju.

124 Esimese Astme Kohus lükkas need argumendid tagasi. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 324 väljendas ta järgmist:

„Elektritoodete müügil koolidele tehtavate tavaliste allahindluste osas ([vaidlusalune] otsus, põhjendus 83) on kindel, et FEG, TU ja teised selle ühenduse liikmed olid kokku leppinud ühtse 35% allahindluse määra suhtes. Sellise ühise tahte ilmne eesmärk on takistada FEG liikmete vabadust määrata oma kaubanduspoliitikat. Mis puudutab selle kokkuleppe väidetavat ühiskondlikku eesmärki, siis seda ei saa EÜ artikli 81 lõike 1 raames arvesse võtta."

125 Vaidlustatud kohtuotsuse sellest punktist ei selgu, et Esimese Astme Kohus oleks õigusnormi rikkunud, kuna kokkuleppe konkreetset mõju ei ole vaja EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel arvesse võtta, kui ilmneb, et selle eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsitingimusi ühisturul (eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 261).

126 Kuna Esimese Astme Kohus oli tuvastanud koolidele tehtud tavalisi allahindlusi puudutava kokkuleppe konkurentsivastase eesmärgi, ei välista ei nende allahindluste ühekordsus ega nende ühiskondlik eesmärk EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamist nendega seotud kokkuleppele.

127 Eespool esitatud põhjendusi arvestades tuleb tagasi lükata FEG esitatud argument, mis põhineb sellel, et vaidlustatud kohtuotsus on selles osas väidetavalt ebapiisavalt põhjendatud.

128 Neljanda väite teine osa tuleb järelikult tagasi lükata.

Neljanda väite kolmas osa: „juhtmete ja kaablite" komitee tegevus ning teised väidetavad teabevahetamise juhtumid

— Poolte argumendid

129 Neljanda väite see osa on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 317–323 vastu, milles Esimese Astme Kohus kontrollis „juhtmete ja kaablite" komitee tegevusest tulenevaid rikkumisi.

130 FEG väidab, et sellest kontrollist nähtub, et Esimese Astme Kohus ei ole kindlaks teinud, et selles komitees on aset leidnud konkurentsi tegeliku piiramise tegevuse juhtumid, kuid et ta leidis siiski vaidlustatud kohtuotsuse punktis 323, et komisjon võis seda tegevust õigustatult kirjeldada kui „kaudseid tõendeid tegevuse kohta, mille eesmärk on kahjustada konkurentsi EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses".

131 FEG kritiseerib seda järeldust, kuna see põhineb valel kriteeriumil. Tema arvates ei saa komisjon piirduda kaudsete tõendite väljaselgitamisega, vaid peab tegelikult kindlaks tegema, et see piirav tegevus on tõesti aset leidnud. Ta arvab, et ta on põhjendatult ja üksikasjalikult tõendanud, et ei ole aset leidnud ühtegi konkreetset tegevust, mis vastaks komisjoni poolt välja selgitatud konkurentsi piiramise eesmärgile, ning et seega ei ole tegelikult täidetud tingimused, mis võimaldavad sedastada kooskõlastatud tegevuse olemasolu EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses.

132 Komisjon väidab selle kohta, et neljanda väite selles osas ei ole arvesse võetud vaidlustatud kohtuotsuse punkte 321 ja 323, mille kohaselt Esimese Astme Kohus luges asjaomast teabevahetamise korda täiendavaks kaudseks tõendiks tegevuste kohta, mille eesmärk on hinnakonkurentsi piirata. Komisjoni väitel on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt EÜ artikli 81 lõike 1 alusel keelatud otsused ja kokkulepped, mille eesmärk on piirata konkurentsitingimusi, ilma et nende konkreetseid mõjusid oleks vaja arvesse võtta (eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 261).

133 Komisjon lisab, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt on EÜ asutamislepingu nimetatud sättes väljendatud keeld kohaldatav kooskõlastatud tegevusele, ilma et oleks tõendatud konkurentsi piirav mõju või tegevus — piisab ainult tegevusest turul (8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-49/92 P: komisjon *vs.* Anic Partecipazioni, EKL 1999, lk I-4125, punktid 122–124).

— Euroopa Kohtu hinnang

134 Nagu neljanda väite eelmised osad, puudutab ka selle kolmas osa Esimese Astme Kohtu hinnangut seoses FEG argumentidega, mille kohaselt kooskõlastatud tegevus hindade ja koolidele tehtavate allahindluste osas, mille olemasolu komisjon on kindlaks teinud, ei olnud vastuolus EÜ artikli 81 lõikega 1, kuna sellel puudus turgu

mõjutav mõõde, kuna seda ei rakendatud või sellel puudus märkimisväärne mõju. Eelnevat arvesse võttes puudutab neljanda väite see osa õigusküsimust ning tuleb järelikult lugeda vastuvõetavaks.

135 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb konkurentsivastase tegevuse või kokkuleppe olemasolu tuletada teatud hulgast kokkulangevustest või kaudsetest tõenditest, mis võivad, kui neid vaadelda koos, muu loogiliselt järjekindla selgituse puudumisel olla konkurentsieeskirjade rikkumise tõendiks (eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 57).

136 Peale selle ei ole EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel vaja kokkuleppe konkreetset mõju arvesse võtta, kui selgub, et selle eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsitingimusi ühisturul (eespool viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 261).

137 Samuti kuulub EÜ artikli 81 lõike 1 alla kooskõlastatud tegevus, seda isegi siis, kui sellel puudub konkurentsivastane mõju turul.

138 Esmalt tuleneb nimetatud sätte enda sõnastusest nii ettevõtjatevaheliste kokkulepete kui ka ettevõtjate ühenduste otsuste puhul, et kooskõlastatud tegevus on keelatud igasugusest mõjust sõltumata, kui sellel on konkurentsivastane eesmärk.

139 Seejärel, kuigi kooskõlastatud tegevuse mõiste ise eeldab selles osalevate ettevõtjate tegevust turul, ei tähenda see tingimata, et sellel tegevusel peaks olema konkreetne konkurentsi takistav, piirav või kahjustav mõju (8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-199/92 P: Hüls *vs.* komisjon, EKL 1999, lk I-4287, punkt 165).

140 Vaidlustatud kohtuotsusest tuleneb, et Esimese Astme Kohus tugines nimelt neile põhimõtetele, kui ta hindas kooskõlastatud tegevust hindade ja koolidele tehtud allahindluste osas, mille komisjon oli vaidlusaluses otsuses kindlaks teinud.

141 Selle hindamise raames tõi Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 321 õigustatult välja, et komisjon võis õigusega leida, et asjaomase teabevahetamise korra eesmärk oli turu mõjutamine. Esimese Astme Kohus tuletas sellest, et komisjonil oli järelikult õigus leida, et tegemist on täiendava kaudse tõendiga tegevuse kohta, mis on suunatud hinnakonkurentsi piiramisele FEG liikmete vahel.

142 Lõpetuseks tuletas Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 322 „juhtmete ja kaablite" komitee osas meelde, et vaidlusaluse otsuse kohaselt oli selle eesmärk „säilitada turul rahu ja hinnataset". Esimese Astme Kohus leidis, et selgelt on tegemist EÜ artikli 81 lõikes 1 keelatud eesmärgiga, kuna see oli suunatud ettevõtjate individuaalsete otsuste asendamisele nendevahelise hinnakokkuleppe tulemusega.

143 Kuna teabevahetamise valdkonnas kooskõlastatud tegevuse konkurentsivastane eesmärk oli tuvastatud, ei pidanud Esimese Astme Kohus seega asuma kontrollima selle konkreetset mõju turul.

144 Neljanda väite kolmas osa tuleb järelikult põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Neljanda väite neljas osa: siduvad otsused hindade kindlaksmääramise ja reklaamide kohta

— Poolte argumendid

145 FEG toob välja, et kuna siduvat hindade kindlaksmääramise otsust juba varsti pärast selle vastu võtmist 1984. aastal enam ei täidetud, ei saanud Esimese Astme Kohus kindlalt tuvastada, et selle otsusega seotud rikkumine kestis kuni selle formaalse tühistamiseni, s.o 23. novembrini 1993.

146 Peale selle kinnitab FEG, et ei ole kindlalt tuvastatud, et oleks kohaldatud siduvaid otsuseid hindade kindlaksmääramise ja reklaamide kohta. Ta väidab, et kooskõlastatud tegevusega EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses võib tegemist olla vaid siis, kui selline tegevus on tegelikult turul aset leidnud. Esimese Astme Kohus ei ole siiski tuvastanud selle olemasolu, vaid väljendas ainult vaidlustatud kohtuotsuse punktis 291, et ei ole vaja kontrollida, kas neid kahte otsust ka tegelikult rakendati, kuna nende eesmärk oli piirata konkurentsi.

147 Lisaks erinevad nimetatud siduvad otsused FEG väitel oma laadilt sedavõrd tema poolt toime pandud teistest väidetavatest rikkumistest hindade osas, et Esimese Astme Kohus sai neid lugeda üheks jätkuvaks rikkumiseks vaid põhjendamiskohustust rikkudes. Komisjon oleks pidanud neid kahte siduvat otsust käsitlema EÜ artikli 81 lõikes 1 kehtestatud keeldu rikkuvate teineteisest sõltumatute otsustena

ning Esimese Astme Kohus oleks pidanud kontrollima nende mõju riikidevahelisele kaubandusele.

148 Komisjon kinnitab selle kohta esiteks, et neljanda väite see osa on suunatud Esimese Astme Kohtu poolt faktilise asjaolu tuvastamise kahtluse alla seadmisele ning tuleb järelikult lugeda vastuvõetamatuks.

149 Teise võimalusena toob ta välja, et väite nimetatud osa on põhjendamata. Komisjoni leiab, et isegi kui siduval hindade kindlaksmääramise otsusel ei olnud kasulikku mõju, nagu FEG väidab, ei takistanud see kuidagi Esimese Astme Kohut tuvastamast fakti, et nimetatud otsus kujutab endast keelatud tegevust, mis kestis kuni selle tagasivõtmiseni 23. novembril 1993.

150 Komisjon sedastab, et Esimese Astme Kohus otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 295 õigesti, et siduv hindade kindlaksmääramise otsus oli EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses ettevõtjate ühenduse siduv otsus, mille eesmärk oli piirata konkurentsi. Sellised otsused on nimetatud sättega keelatud, ilma et oleks vaja kontrollida nende konkreetset mõju.

151 Lisaks leiab komisjon, et FEG etteheide, mis puudutab Esimese Astme Kohtu tuvastatut, mille kohaselt kaks asjaomast siduvat otsust moodustavad ühe ja sama rikkumise, ei ole põhjendatud. Esimese Astme Kohus tugines oma hinnangus õigele õiguslikule kriteeriumile, s.o nende eesmärgile, milleks oli konkurentsi piiramine.

— Euroopa Kohtu hinnang

152 Neljanda väite neljas osa tuleb vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata osas, milles vaidlustatakse Esimese Astme Kohtu poolt faktilistele asjaoludele antud hinnang, et siduv hindade kindlaksmääramise otsus kehtis kuni selle formaalse tagasivõtmise kuupäevani. Selline Esimese Astme Kohtu tuvastatud faktiliste asjaolude ja tõendite kontrollimine ei kuulu apellatsioonkaebuse raames Euroopa Kohtu pädevusse.

153 Seevastu tuleb kontrollida neljanda väite neljanda osa põhjendatust osas, milles see on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse põhjenduste kritiseerimisele seoses kahe asjaomase siduva otsuse kvalifitseerimisega „üheks rikkumiseks" ning õigusnormi väidetava rikkumisega Esimese Astme Kohtu poolt, kuna ta ei kontrollinud, kas neid otsuseid on tegelikult rakendatud.

154 Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 289 tõi Esimese Astme Kohus välja, et komisjon pidas vaidlusaluse otsuse artiklis 2 silmas kahte FEG „siduvat otsust" — üht, mis on seotud kindlaksmääratud hindadega, ja teist, mis on seotud reklaamidega. Ta täpsustas, et selle ühenduse põhikirja kohaselt olid need otsused tema liikmetele kohustuslikud ning et nende rikkumine võis viia ühenduse liikme staatuse kaotamise või peatamiseni (vaidlusaluse otsuse põhjenduste punkt 72).

155 Vaidlustatud kohtuotsuse punktist 290 nähtub, et FEG ja TU kinnitasid Esimese Astme Kohtus, et nimetatud otsuseid ei täidetud kuni nende tühistamiseni, mis leidis aset 23. novembril 1993. Järelikult oleks pidanud välistama igasuguse konkurentsi piirava mõju.

156 Esimese Astme Kohus väljendas nimetatud kohtuotsuse punktis 291, et tuli kontrollida, kas asjaomased siduvad otsused teenisid konkurentsi piiravat eesmärki. Jaatava vastuse korral oleks nende otsuste mõju kontrollimine EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamise seisukohast üleliigne.

157 Esimese Astme Kohus jõudis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 292–300 just selle järelduseni.

158 Nii sedastas Esimese Astme Kohus siduva hindade kindlaksmääramise otsuse kohta punktis 295, et see ettevõtjate ühenduse otsus piiras tema liikmete vabadust hindasid kujundada ja teenis konkurentsi piiravat eesmärki EÜ artikli 81 lõike 1 tähenduses.

159 Reklaame puudutava siduva otsuse osas järeldas Esimese Astme Kohus punktis 300, et see oli suunatud FEG liikmete individuaalse käitumise piiramisele reklaamiga seotud kaubanduspoliitika valdkonnas, et kaitsta liikmeid konkurentsi, mida nad sisuliselt väga kahjustavaks pidasid, tagajärgede eest. Esimese Astme Kohus tõi välja, et ettevõtjate ühenduse sedalaadi otsus teenis selgelt konkurentsi piiravat eesmärki asutamislepingu nimetatud sätte tähenduses.

160 Kuna Esimese Astme Kohus tuvastas kahe siduva otsuse konkurentsivastase mõju, ei ole vastupidiselt FEG kinnitusele nõutav, et ta tõendaks samuti nende konkreetset mõju turul. Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 136, ei ole EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamisel vaja kokkuleppe konkreetset mõju arvesse võtta, kui

selgub, et selle eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsitingimusi ühisturul.

161 Argumendi osas, mis põhineb vaidlustatud kohtuotsuse põhjenduste väidetaval ebapiisavusel, mis puudutab siduva hindade kindlaksmääramise otsuse ja siduva reklaamidega seotud otsuse „üheks rikkumiseks" kvalifitseerimist, tuleb viidata EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumisega seotud Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale, mida on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 110.

162 Vaidlustatud kohtuotsuse punkti 338 lugemisel selgub, seda küll ainult kaudselt, et Esimese Astme Kohus tõesti tuvastas „ühtse plaani" olemasolu. Esimese Astme Kohus osutas, et tegevuste, kokkulepete ja otsuste ahela kaudu üritasid FEG liikmed ja see ühendus, kellel on asjaomasel turul ülekaalukas majanduslik võim, kokkuleppe abil piirata omavahelist hinnakonkurentsi, viies läbi kooskõlastatud tegevust hindade ja allahindluste osas ning võttes FEG tasandil vastu siduvaid otsuseid hindade ja reklaamide kohta.

163 Nimetatud siduvate otsuste vahel FEG väitel esinevad erinevused ei oma tähtsust nende kvalifitseerimisel „üheks rikkumiseks", kuna need kuuluvad tegevuste ahelasse, millel on üks eesmärk, nimelt piirata hinnakonkurentsi.

164 Kõigist eespool esitatud põhjendustest tuleneb, et neljanda väite neljas osa on osaliselt vastuvõetamatu ja osaliselt põhjendamata.

Neljanda väite viies osa: FEG poolt oma liikmetele saadetud hinnasoovitused

— Poolte argumendid

165 Neljanda väite viiendas ehk viimases osas heidab FEG Esimese Astme Kohtule ette, et see jättis tähelepanuta tema liikmetele seoses „plastiktorudega" tehtud hinnasoovituste väga piiratud ulatuse ja ühekordse iseloomu ning piirdus kinnitusega, et neil soovitustel on konkurentsi piirav eesmärk, mille komisjon oli välja selgitanud, rikkudes seeläbi sellel kohtul lasuvat põhjendamiskohustust.

166 Lisaks kritiseerib FEG vaidlustatud kohtuotsuse punkti 333, milles Esimese Astme Kohus lükkas tagasi vastuväited, mille ta oli esitanud seoses komisjoni järeldustega selle ühenduse teatud oluliste liikmete poolt sarnaste brutohindade nimekirjade kasutamise kohta, kinnitades, et komisjon oli need tegevused kvalifitseerinud mitte konkurentsiõiguse eraldiseisvateks rikkumisteks, vaid tuvastatud tegevuste tagajärgedeks. FEG kinnitab, et Esimese Astme Kohtu poolt tema vastuväidete tagasilükkamise põhjus on ühildamatu asjaoluga, et viimane selgitas seejärel üksikasjalikult Madalmaade elektritoodete turu konkurentsipiiranguid, enne kui jõudis nimetatud kohtuotsuse punktis 339 järeldusele, et „[k]omisjon on seega õiguslikult piisavalt tõendanud, et see tegevus oli vastuolus EÜ artikliga 81".

167 FEG peab arusaamatuks vaidlustatud kohtuotsuse punktis 337 väljendatud Esimese Astme Kohtu seisukohta, mille kohaselt tema ise ja TU ei esitanud piisavalt tõsiseltvõetavalt tõendeid, et ümber lükata komisjoni väidet, et hulgimüüjate poolt seatud hinnad Madalmaades olid teistes liikmesriikides kehtivatest hindadest kõrgemad. Komisjon pidi tõendama nende kõrgemate hindade olemasolu, kuid ta ei ole sellist tõendit esitanud. Esimese Astme Kohus ei oleks pidanud piirduma

punktis 337 esinevate põhjendustega, vaid oleks pidanud nõudma, et komisjon kinnitaks neid „kaudseid tõendeid" ja „arvamusi" konkreetsete tõenditega FEG seostatud kooskõlastatud tegevuse olemasolu kohta eesmärgiga piirata konkurentsi.

168 FEG väidab kokkuvõtteks, et vaidlustatud kohtuotsuse põhjendustes, mis puudutavad FEG väidetavaid rikkumisi hindade osas, on niivõrd tõsiseid lünki, et see kohtuotsus tuleb tühistada või vähemalt tühistada see osa, mis on pühendatud nimetatud rikkumistele. Peale selle on Esimese Astme Kohus mitmel juhul rikkunud EÜ artikli 81 lõiget 1, kvalifitseerides kokkuleppe kooskõlastatud tegevuseks ilma, et ta oleks kindlaks teinud, et see kokkulepe viis tegelikult sellise tegevuseni.

169 Komisjon leiab, et neljanda väite see osa on vastuvõetamatu osas, milles püütakse seada kahtluse alla Esimese Astme Kohtu poolt faktilistele asjaoludele antud hinnang olemasolevate tõendite osas.

170 Teise võimalusena viitab komisjon vaidlustatud kohtuotsuse punktidele 327 ja 328, milles Esimese Astme Kohus lükkas põhjendatult tagasi FEG ja TU argumendi, mille kohaselt süüks arvatud käitumisel puudus konkurentsi piirav eesmärk.

171 Lisaks ei leia komisjon vastupidi FEG väitele mingeid vasturääkivusi vaidlustatud kohtuotsuse punkti 333 ning punktide 334–339 vahel.

172 Esmalt, komisjoni väitel leidis Esimese Astme Kohus punktis 333, et FEG oli vaidlusalusest otsusest valesti aru saanud, kuna otsus peab peamiste hulgimüüjate

kataloogide vahel täheldatud sarnasusi turul esineva nõrga konkurentsi kirjeldamise seisukohast oluliseks, ja punktis 334, et hinnakokkulepete konkurentsi piirav iseloom on õiguslikult piisavalt tõendatud ning et järelikult puudus vajadus kontrollida nende mõju turul.

173 Teiseks, punktides 335–338 kontrollis Esimese Astme Kohus TU katset selgitada kataloogide vahelisi hämmastavaid sarnasusi. Seejärel esitas Esimese Astme Kohus punktides 338 ja 339 kohtuotsuse selle osa, mis on pühendatud faktiliste asjaolude õigusliku kvalifitseerimisega seotud väidetele, üldise järelduse, otsustades, et „tegevuste, kokkulepete ja otsuste ahela kaudu üritasid FEG liikmed ja see ühendus, kellel on asjaomasel turul ülekaalukas majanduslik võim, kokkuleppe abil piirata omavahelist hinnakonkurentsi, viies läbi kooskõlastatud tegevust hindade ja allahindluste osas ning võttes FEG tasandil vastu siduvaid otsuseid hindade ja reklaamide kohta" ning et komisjon „on seega õiguslikult piisavalt tõendanud, et need tegevused olid vastuolus EÜ artikliga 81".

174 Lõpetuseks leiab komisjon seoses FEG kriitikaga vaidlustatud kohtuotsuse punkti 337 suhtes, et FEG püüab tegelikult seada kahtluse alla Esimese Astme Kohtu poolt faktilise asjaolu tuvastamise. Igal juhul väidab ta, et seda punkti tuleb lugeda järjena nimetatud kohtuotsuse punktile 334, milles Esimese Astme Kohus leidis, et hinnakokkulepete eesmärk oli piirata konkurentsi ning et järelikult puudus vajadus kontrollida nende mõju turul.

175 Komisjon järeldab, et neljanda väite see osa ning see väide tervikuna on vastuvõetamatu või vähemalt põhjendamata.

— Euroopa Kohtu hinnang

176 Neljanda väite viies osa tuleb lugeda vastuvõetavaks osas, milles see peab silmas põhiliselt FEG poolt oma liikmetele antud hinnasoovituste õiguslikku kvalifitseerimist, kuna need kujutavad endast ühte kaudset tõendit konkurentsipiirangute olemasolu kohta, ning vaidlustatud kohtuotsuse väidetavalt puudulikke põhjendusi selles osas.

177 Esimese Astme Kohus sedastas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 326 järgmist:

„FEG poolt oma liikmetele saadetud hinnasoovituste osas on kindel, et TU aitas FEG-le kaasa tarnijate poolt kasutatud teatud plastikust materjalide soovituslike netohindade ümberarvutamisel soovituslikeks brutohindadeks. Samuti on kindel, et FEG saatis oma liikmetele korrapäraselt nende materjalide kõige uuemaid hinnakirju. [FEG ja TU] ei vaidlustanud, et FEG saatis oma liikmetele PVC torude kohta pärast tootjate otsustatud hinnamuutusi muudetud hinnakirjad, mainides samuti hindade vähendamise või tõstmise protsenti, mida ta soovitas oma liikmetel kohaldada ([vaidlusalune] otsus, punkt 85). Lõpetuseks, [FEG ja TU] ei vaidlustanud ei FEG 2. märtsi 1989. aasta regionaalse koosoleku protokolli õigsust ega sellele komisjoni poolt [vaidlusaluse] otsuse punktis 87 antud tõlgendust. Sellest dokumendist nähtub, et FEG soovitas pärast plastiktorude hindade tõstmist oma liikmetel soovitatud hindadest kinni pidada."

178 Nimetatud kohtuotsuse punktis 328 lükkas Esimese Astme Kohus tagasi FEG ja TU poolt selle asjaolu vaidlustamise, et hindade ümberarvutamise püüdlused teenisid konkurentsi piiravat eesmärki. Ta sedastas, et nad võisid FEG liikmete kaudu mõjutada hindade vaba kujunemist, vahetades ja levitades teavet hindade ja allahindluste kohta seoses teatud plastikust elektritoodetega. Esimese Astme Kohus

järeldas sellest, et komisjon võis seega õigustatult pidada neid asjaolusid konkurentsipiirangute olemasolu näitajateks.

179 Selles osas piisab sedastusest, et Esimese Astme Kohus kohaldas ainult Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt ei ole vaja võtta arvesse kokkuleppe konkreetset mõju, kui ilmneb, et selle eesmärk on piirata, takistada või kahjustada konkurentsitingimusi.

180 Lisaks tuleb tagasi lükata FEG argument, mis põhineb Esimese Astme Kohtu poolt vastavalt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 333 ja 339 tuvastatu vahelisel väidetaval vastuolul, kuna see argument põhineb nende punktide ekslikul tõlgendamisel. Nimetatud kohtuotsuse punktist 339 nähtub, kui seda lugeda koos otsuse punktiga 338, et selles on esitatud kohtuotsuse selle osa üldine järeldus, mis kvalifitseerib hinnakujundusega seotud kooskõlastatud tegevuse EÜ artikliga 81 vastuolus olevaks. See tuvastus ei toetu seega hindade ja allahindluste vahelistele sarnasustele, millele — nagu osutab selgelt punkti 333 sõnastus — viidati kui näitele, mis iseloomustab asjaomase tegevuse mõju turul, mitte aga kui vaidlusaluse otsuse resolutiivosas silmas peetud rikkumisest eraldiseisvale rikkumisele.

181 Vaidlustatud kohtuotsuse punkti 337 kohta esitatud FEG kriitika osas tuleb sedastada, et Esimese Astme Kohus ei ole ebaõigesti muutnud tõendamiskoormust. Kuna komisjon sedastas põhjendatult vaidlusaluse otsuse põhjenduste punktis 119, et FEG liikmete vahelise hinnakonkurentsi puudumine nähtus samuti Madalmaade hulgimüügiturul kasutatud hindade tasemest ning et erinevad asjaolud osutasid sellele, et elektritoodete hindade tase Madalmaades oli teiste liikmesriikide omast kõrgem, oli FEG-l kohustus esitada tõendeid komisjoni selliste järelduste ümberlükkamiseks.

182 Kuna vaidlustatud kohtuotsus on selles osas piisavalt põhjendatud, tuleb neljanda väite viies osa põhjendamatuse tõttu tagasi lükata ning seega tuleb see väide tervikuna tagasi lükata.

Viies väide: ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamise vastutuse kohaldamine FEG-le

Poolte argumendid

183 FEG heidab Esimese Astme Kohtule ette, et ta tõlgendas ühenduse õigust valesti, kui ta otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 231, 236 ja 393 ilma FEG otsest osalust tõendavate piisavate kaudsete tõenditeta, et komisjon võis õiguspäraselt tugineda selle ühenduse üksikute liikmete tegevusele, et tuvastatud rikkumine viimasele süüks arvata. Tema väitel jättis Esimese Astme Kohus tähelepanuta asjaolu, et tal puudus isiklik ja tema liikmete omast eraldiseisev roll ette heidetud tegevuse rakendamisel.

184 FEG väidab, et ettevõtjate ühenduse ja selle teatud liikmete ühes ja samas rikkumises ühiselt osalemise arvesse võtmiseks peab komisjon tõendama, et selle ühenduse tegevus eristub tema liikmete omast.

185 FEG viitab nimetatud kohtuotsuse punktile 227, mida tuleb lugeda koos selle punktiga 226, milles Esimese Astme Kohus tunnistas, et komisjon ei olnud välja toonud muid kaudseid tõendeid FEG otsesest seotusest ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamisega seotud juhtumitega kui 12. septembri 1990. aasta sisedokument, mis pärines ühelt selle liikmelt. FEG väitel ei saa selline sisedokument, mis on koostatud tema teadmata, tõendada tema isiklikku ja oma liikmete omast eraldiseisvat rolli neis juhtumites.

186 Mis puudutab seda, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 230 ja 392 kvalifitseeris Esimese Astme Kohus FEG 26 liikme tegevuse seotud tegevuseks, siis FEG leiab, et komisjon ei ole tõendanud, et see ühendus oli andnud kas sõnaselge või vaikiva nõusoleku selle tegevuse sisu kohta. Ainuüksi asjaolust, et asjassesegatud ettevõtjad olid FEG liikmed, ei piisa, et panna viimasele vastutus sellise tegevuse eest. FEG väitel ei ole Esimese Astme Kohus samuti kontrollinud, kas ta oli tema liikmete ühise tegevusega seotud meetmete rakendamises osalenud või mitte.

187 FEG vaidlustab samuti vaidlustatud kohtuotsuse punktis 392 Esimese Astme Kohtu esitatud väite, mille kohaselt tema 26 liiget, kes nimetatud ühistegevusest osa võtsid, tegutsesid selle ühenduse teiste liikmete üldistes huvides, ning ta leiab, et selline väide on arusaamatu, kuna sellest ei piisa selleks, et see tegevus temale süüks arvata.

188 FEG leiab samuti, et Esimese Astme Kohus on kohtupraktikat valesti kohaldanud, otsustades vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391, et ainuüksi asjaolu, et vaid väike osa FEG 26 liikme esindajatest täitsid teatud hetkel FEG juhtkonnas ülesandeid, võimaldas kooskõlatatud tegevuse temale süüks arvata. See asjaolu ei ole käsitletav kaudse tõendina FEG isikliku, tema liikmete omast eraldiseisva rolli kohta, mis tal selle tegevusega seoses oli.

189 Komisjon leiab esiteks, et see väide on vastuvõetamatu osas, milles see püüab seada kahtluse alla Esimese Astme Kohtu faktilistele asjaoludele antud hinnangu.

190 Teise võimalusena kinnitab ta, et see väide põhineb vaidlustatud kohtuotsuse ekslikul tõlgendamisel ning et on vale leida, et Esimese Astme Kohus tugines nimetatud kooskõlastatud tegevuse FEG-le süüks arvamisel vaid viimase liikmete tegevusele.

191 Komisjon väidab, et Esimese Astme Kohus tuvastas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 236, et nii FEG-l kui ka TU-l oli rikkumises isiklik ja eraldiseisev roll. Ühenduse ja selle liikmete samas rikkumises ühise osalemise tuvastamiseks piisab, et komisjon teeks selle ühenduse osas kindlaks tema liikmete omast eraldiseisva käitumise olemaolu. Komisjon leiab, et Esimese Astme Kohus on just nii asjale lähenenud.

192 Peale selle kinnitab ta, et FEG jätab tähelepanuta asjaolu, et Esimese Astme Kohtu väitel moodustas keelatud käitumine osa ühtsest rikkumisest (vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 391 ja 406). Komisjoni väitel piisab seega selle tõendamisest, et FEG aitas kaasa tema poolt kehtestatud ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi eesmärkide saavutamisele ning oli või pidi olema teadlik teiste rikkumises osalenud ettevõtjate katsetest laiendada seda korda NEVEG liikmeks mitte olevatele ettevõtjatele. Esimese Astme Kohus sedastas nimetatud kohtuotsuse punktides 391–393, et komisjon oli kohaldanud selles osas õiget kriteeriumi.

193 Komisjon teeb seega ettepaneku lükata see väide tagasi vastuvõetamatuse või vähemalt põhjendamatuse tõttu.

Euroopa Kohtu hinnang

194 Selles osas, milles FEG vaidlustab oma viienda väite raames õiguslikud kriteeriumid, mille alusel Esimese Astme Kohus jõudis järelduseni, et ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamise saab õiguspäraselt FEG-le süüks arvata, ning vaidlustatud kohtuotsuse põhjendused selle kohta, on viies väide vastuvõetav.

195 Nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 213, leidis komisjon vaidlusaluses otsuses, et FEG ja TU üritasid laiendada *gentlemen's agreement*'i kohaldamisala tarnijatele, kes ei olnud esindatud NEVEG liikmeks olevate esindajate või importijate kaudu. Ta tugines mitmele näitele surveavalduste kohta tarnijatele, nagu ettevõtjad Draka Polva, Holec, ABB ja Klöckner Moeller (vt vaidlusaluse otsuse põhjenduste punktid 53–66 ja 104–106). Komisjon rõhutas samuti, et FEG oli üritanud laiendada ainuõigusi andvat kollektiivset süsteemi ettevõtjale Philips, laiatarbe elektritoodete tarnijale.

196 Esimese Astme Kohus järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 236, et ükski Esimese Astme Kohtu kontrollitud argumentidest ei võimaldanud seada kahtluse alla vaidlusaluses otsuses FEG ja TU poolt teatud NAVEG-ga mitte seotud tarnijatele surve avaldamise olemasolu tõenditena esitatud faktiliste asjaolude paikapidavust. Ta tõi välja, et neil tingimustel sedastas komisjon objektiivsete ja omavahel kooskõlas olevate kaudsete tõendite alusel õigustatult esiteks, et FEG üritas laiendada *gentlemen's agreement*'i kohaldamisala NAVEG-ga mitte seotud tarnijatele, ning teiseks, et TU oli osalenud mitmes katses seda eesmärki ellu viia.

197 Käesolevas asjas on selge, et Esimese Astme Kohus kontrollis FEG eraldiseisvat rolli *gentlemen's agreement*'i laiendamisel. Pärast FEG juhtkonna 29. jaanuari 1991. aasta protokolli ja TU 12. septembri 1990. sisedokumendi kontrollimist tõi Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 226 välja, et need olid tegelikult kaudsed tõendid FEG liikmete vahelise kokkuleppe olemasolu ja viimase otsese seotuse kohta CEF-i Madalmaade turule sisenemise järel kavatsetud vastulöögiga.

198 Viide kriteeriumile FEG otsesest seotusest tema liikmete püüdlustega saavutada ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamine kolmandatele tarnijatele esineb

ka vaidlustatud kohtuotsuse punktis 231. Selle kohtuotsuse punktides 227–230 kontrollis Esimese Astme Kohus teatud hulka omavahel kooskõlas olevaid kaudseid tõendeid, millest nähtus, et FEG liikmed olid üritanud üksi või koos saada NEVEG liikmeks mitte olevatelt tarnijatelt lepinguid kõikide FEG liikmete kasuks, nii et need tarnijad võisid õigustatult mõelda, et seda tehti FEG egiidi all või tema nõusolekul.

199 Nende asjaolude põhjal järeldas Esimese Astme Kohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 231, et FEG teatud liikmete — sealhulgas mitmete selle ühenduse nõukokku kuuluvate tegevjuhtide — ühistegevusest nähtus, et nad tegutsesid mitte individuaalselt, vaid kõigi selle ühenduse liikmete huvides, kuigi mitte otseselt tema nimel. Esimese Astme Kohtu arvates võis komisjon neist tegudest õigustatult tuletada, et FEG oli väljendanud oma kavatsust laiendada ainuõigusi andvat kollektiivset süsteemi NEVEG-sse mitte kuuluvatele tarnijatele.

200 Nagu tõi välja kohtujurist oma ettepaneku punktis 85, ei ole Esimese Astme Kohus seega mingilgi viisil samastanud FEG käitumist tema liikmete, eriti TU käitumisega, vaid on hinnanud eraldiseisvalt selle ühenduse osalemist konkurentsivastases käitumises.

201 Neis tingimustes sai Esimese Astme Kohus õiguspäraselt nõustuda komisjoni järeldustega FEG osalemise kohta ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi laiendamises. Pealegi ei saa selles osas sedastada mingeid põhjendamispuudusi. FEG poolt oma apellatsioonkaebuse toetuseks esitatud viies väide tuleb seega põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kuues väide: komisjoni poolt FEG-le süüks arvatud rikkumiste kestuse kindlakstegemine

Poolte argumendid

202 FEG kritiseerib vaidlustatud kohtuotsust osas, milles Esimese Astme Kohus lükkas tagasi tema ja TU esitatud argumendid rikkumise kestuse kindlaksmääramise vastu komisjoni poolt. Esimese Astme Kohus rikkus seeläbi määruse nr 17 artikli 15 lõiget 2 ning kohtuotsuste põhjendamist ja proportsionaalsust puudutavaid ühenduse õiguse üldpõhimõtteid trahve puudutavas osas.

203 Esimese Astme Kohtu õiguslik analüüs jättis õigusvastaselt eristamata erinevad asjaomased rikkumised, hoolimata nende erisugusest olemusest.

204 FEG leiab, et Esimese Astme Kohtu vaidlustatud kohtuotsuse punktis 406 esitatud väide, mille kohaselt selles punktis mainitud rikkumised on „jätkuva" iseloomuga, on arusaamatu. Ta väidab, et Esimese Astme Kohus ei võtnud nende rikkumiste kestuse kindlaksmääramisel õigusvastaselt arvesse asjaolu, et käesolevas asjas puudus igasugune „ühtne plaan".

205 Komisjon märgib esiteks, et kuues väide puudutab Esimese Astme Kohtu poolt faktilistele asjaoludele antud hinnangut ning on järelikult vastuvõetamatu.

206 Teise võimalusena leiab komisjon, et see väide põhineb vaidlustatud kohtuotsuse ekslikul tõlgendamisel. Selle kohtuotsuse punktis 342 tuvastas Esimese Astme Kohus sõnaselgelt FEG-le ette heidetud kahe rikkumise, s.o ainuõigusi andva

kollektiivse süsteemi ja hinnakujundusega seotud kooskõlastatud tegevuse, ühise eesmärgi ja seotuse.

207 Komisjon teeb seega ettepaneku kuues väide vastuvõetamatuse või vähemalt põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

208 Apellatsioonkaebuse kuuenda väite sõnastusest nähtub, et selle väite raames esitab FEG uuesti samad argumendid, mis ta on juba esitanud oma kolmanda väite raames, mis põhineb Esimese Astme Kohtu poolt selle tõendi hindamisel, mille komisjon esitas ainuõigusi andva kollektiivse süsteemi kestuse kohta, ning neljanda väite esimese osa raames, mis puudutab hindade osas kooskõlastatud tegevuse kvalifitseerimist üheks jätkuvaks rikkumiseks. Järelikult piisab viitest Euroopa Kohtu järeldustele seoses kolmanda väite ja neljanda väite esimese osaga, mis lükati tagasi vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 101 ja 115.

Seitsmes väide: trahvisumma vähendamise taotlus

Poolte argumendid

209 See FEG väide on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 436–438 vastu, mille kohaselt haldusmenetluse ülemäärane kestus ei pea endaga kaasa tooma tema suhtes kehtestatud trahvi olulist vähendamist.

210 FEG leiab, et otsustades punktis 438, et tema ja TU ei ole esitanud mingeid asjaolusid, mis õigustaksid nende suhtes kehtestatud trahvisumma täiendavat vähendamist, on Esimese Astme Kohus valesti kohaldanud määruse nr 17 artikli 15 lõiget 2 või vähemalt ühenduse õiguse üldpõhimõtteid, mis käsitlevad kohtuotsuste põhjendamist ja proportsionaalsust trahvisummade kindlaksmääramisel.

211 FEG heidab Esimese Astme Kohtule ette, et ta tegi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 85 ja 436 kindlaks, et komisjon vastutab menetluse liiga pika kestuse eest, kuid ei arvestanud seda kestust, et õigustada trahvisumma täiendavat vähendamist.

212 Selle kohta kinnitab komisjon, et see väide on ilmselgelt vastuvõetamatu, kuna Euroopa Kohus ei saa asendada Esimese Astme Kohtu hinnangut ettevõtjatele ühenduse õiguse rikkumise eest määratud trahvisummade kohta enda hinnanguga (vt eespool viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 614). Peale selle vaidlustab FEG selle väitega Esimese Astme Kohtu faktilise asjaolu tuvastuse, mille kohaselt mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumine ei mõjutanud selle ühenduse võimet ennast kaitsta.

213 Lisaks väidab komisjon, et Esimese Astme Kohus kontrollis, kas juhtumi eriliste asjaolude tõttu on õigustatud FEG-le määratud rahatrahvi vähendamine, ning otsustas selles osas, et selline vähendamine ei ole õigustatud (vaidlustatud kohtuotsuse punktid 436–438).

214 Komisjon leiab seega, et seitsmes väide on selgelt vastuvõetamatu või vähemalt põhjendamata.

215 CEF väidab samuti märkustes, mille ta esitas vastuseks temale Esimese Astme Kohtus menetlusse astuja seisundist tulenevalt apellatsioonkaebuse kohta saadetud teatisele, et seitsmes väide on vastuvõetamatu, kuna see puudutab tegelikult faktilise asjaolu tuvastamist Esimese Astme Kohtus, mis ei saa olla kohtuliku kontrolli esemeks käesoleva apellatsioonkaebuse raames.

216 Teise võimalusena leiab CEF, et seitsmes väide on põhjendamata.

Euroopa Kohtu hinnang

217 Tuleb meenutada, et Esimese Astme Kohus on ainsana pädev kontrollima, kuidas komisjon on igal üksikjuhtumil hinnanud õigusvastase käitumise raskust. Apellat-

sioonkaebuse raames on Euroopa Kohtu kontrolli esemeks kontrollida ühelt poolt, kas Esimese Astme Kohus võttis õiguslikult korrektselt arvesse kõiki olulisi tegureid EÜ artikli 81 ja määruse nr 17 artikli 15 alusel kindlaks tehtud käitumise raskuse hindamiseks, ning teiselt poolt, kas Esimese Astme Kohus vastas õiguslikult ammendavalt kõigile hageja argumentidele trahvi tühistamise või vähendamise kohta (vt eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Baustahlgewebe *vs.* komisjon, punkt 128).

218 Nagu nähtub vaidlusaluse otsuse punktidest 152 ja 153, mida on tsiteeritud käesoleva kohtuotsuse punktis 9, on komisjon trahvisummat vähendades juba arvestanud temale süüks arvatava haldusmenetluse ülemäärase kestusega.

219 Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 438 sedastas Esimese Astme Kohus, et „komisjon on omal algatusel vähendanud trahvi. Selline vähendamine kuulub komisjoni pädevusse. Hagejad ei ole esitanud ühtegi tõendit, mis õigustaks seda, et Esimese Astme Kohus oma täieliku pädevuse raames trahvisummat täiendavalt vähendaks. Järelikult ei saa hagejate taotlust selles osas rahuldada".

220 Kuna selle sedastusega ei ole rikutud õigusnormi, tuleb seitsmes väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kohtukulud

221 Kodukorra artikli 122 esimene lõik sätestab, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu või kui see on põhjendatud ja Euroopa Kohus teeb ise kohtuasjas lõpliku otsuse, otsustab ta kohtukulude jaotuse. Vastavalt nimetatud kodukorra artikli 69 lõikele 2, mida sama kodukorra artikli 118 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste suhtes, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna FEG väited olid edutud, välja arvatud mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumisel põhinev väide, mille Euroopa Kohus siiski tagasi lükkab, tuleb käesoleva kohtumenetluse kohtukulud välja mõista FEG-lt. Vaidlustatud kohtuotsuse tegemiseni viinud Esimese Astme Kohtu menetluse kohtukulude osas tuleb otsustada, et vaidlustatud kohtuotsuse osalisest tühistamisest hoolimata tuleb need vastavalt nimetatud kohtuotsuse resolutiivosa punktis 2 määratletud tingimustele välja mõista FEG-lt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu 16. detsembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon ainult osas, milles Esimese Astme Kohus jättis mõistliku menetlustähtaja rikkumisel põhineva väite uurimisel kontrollimata, kas kogu haldusmenetluse — sealhulgas vastuväiteteatisele eelnenud etapi — ülemäärane kestus, mille eest võib vastutavaks pidada**

Euroopa Ühenduste Komisjoni, võis mõjutada Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied'i hilisemaid kaitsevõimalusi.

2. **Jätta apellatsioonkaebus ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Jätta Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied'i Esimese Astme Kohtule esitatud hagi osas, milles see tugineb osaliselt väitele, mis põhineb mõistliku menetlustähtaja põhimõtte rikkumisel, rahuldamata.**

4. **Mõista käesoleva kohtumenetluse kohtukulud välja Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied'ilt. Mõista 16. detsembri 2003. aasta otsuse liidetud kohtuasjades T-5/00 ja T-6/00: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ja Technische Unie *vs.* komisjon tegemiseni viinud Esimese Astme Kohtu menetluse kohtukulud vastavalt nimetatud kohtuotsuse resolutiivosa punktis 2 määratletud tingimustele välja Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied'ilt.**

Allkirjad